

TALLINNA ÜLIKOOL

Haapsalu Kolledž

Liiklusohutuse osakond

Raul Sihver

LASTE LIIKLUSKASVATUS ÜLDHARIDUSKOOLIS

Diplomitöö

Juhendaja: Urve Sellenberg, MA

Liikluskasvatuse talituse juhataja

Liiklusohutuse osakond

Maanteeamet

Haapsalu 2013

TALLINNA ÜLIKOOL

Haapsalu Kolledž		Liiklusohutuse osakond
Töö pealkiri: Laste liikluskasvatus üldhariduskoolis.		
Teadusvaldkond: Liiklusohutus – sotsiaal- ja käitumisteadused		
Uurimuse tasand: Diplomitöö	Kuu ja aasta: Mai 2013	Lehekülgede arv: 45
<p>Referaat:</p> <p>Käesoleva uurimistöö eesmärgiks on välja selgitada üldhariduskoolides lastega tehtava liikluskasvatustöö olukord. Lähtuvalt eesmärgist uurin, milline on liikluskasvatuse käsitus Tallinna Ülikooli Haapsalu Kolledži liiklusohutuse eriala üliõpilaste poolt aastatel 2010, 2011 ja 2012 õppeaine HKL5009 – „Laste liiklusõpetus ja kasvatus“ raames läbiviidud intervjuudega hõlmatud koolide õppekavades, kuidas on nendes koolides liikluskasvatus integreeritud õppeainetesse, milline on intervjuusid läbi viinud üliõpilaste hinnang liikluskasvatuse olukorrale neis koolides ning millised on Haridus- ja Teadusministeeriumi reaalsed tegevused üldhariduskoolide liikluskasvatustöö koordineerimisel ja kuidas on korraldatud selle alase töö järelevalve. Töö teoreetilises osas annan ülevaate laste liikluskasvatuse teoreetilisest alustest ja riiklikest strateegiatest ning empiirilises osas leian vastused uurimisküsimustele, uurides valimi moodustanud üldhariduskoolide õppekavasid ja analüüsides üliõpilaste poolt läbi viidud mittestruktureeritud intervjuusid ning Haridus- ja Teadusministeeriumi vastuseid minu poolt uurimistöö raames esitatud küsimustele.</p> <p>Uuringust selgus, et liikluskasvatuse olukorraga intervjuudega hõlmatud üldhariduskoolides ei saa jääda rahule. Olukorra parandamiseks peavad Haridus- ja Teadusministeeriumi koordineerimisel tegema tõsist ja sisulist koostööd kõik liiklusohutuse eest vastutavad institutsioonid. Haridus- ja Teadusministeerium peaks suunama ressursse koolide nõustamisele õppekavade koostamisel ja oluliselt suuremat tähelepanu pöörama õpetajate liiklusalasele väljaõppele.</p>		
Võtmesõnad: liiklusohutus, liikluskasvatus		
Säilitamise koht: TLÜ Haapsalu Kolledži raamatukogu		
Töö autor: Raul Sihver allkiri:		
Kaitsmisele lubatud:		
Juhendaja: Urve Sellenberg allkiri:		

TALLINN UNIVERSITY

Haapsalu College		Traffic Safety Department
Title: Traffic Education for Children in General Education School.		
Science area: Social and Behavioural Sciences		
Level: Diploma Thesis	Year and month: May 2013	Number of pages: 45
<p>Summary:</p> <p>The aim of the current thesis is find out the situation of traffic education at general education schools. Based on the aim I study what kind is the treatment of the traffic education in the school curriculums.</p> <p>In years 2010, 2011 and 2012 students of the Tallinn University Haapsalu College have made interviews within subject HKL 5009 „Children`s Traffic Education.“ Asking how is the traffic education integrated to the subjects? Which is the assessment of the students to the traffic education in those schools? Which are the real activities of the Estonian Ministry of Education and Reserch at general education schools to co – ordinate traffic education and how is organised supervision of this work? In the theory part I give an overviw about theoretical foundations and national strategies about children`s traffic education. In the empiric part I find answers to the research, by researching sample of comprenensive schools` curriculums, by analyzing students` non – structured interviews and answers from the Estonian Ministry of Education and Research to my thesis questions.</p> <p>From the results of this study, cannot accept the situation of traffic education at those general education schools which gave interviews. To improve the situation the Estonian Ministry of Education and Research has to do co – operation with all institutions of traffic safety seriously and substantially. Estonian Ministry of Education and Research has to direct resourses to counsel the schools to compose the curriculums and pay more attention to teachers traffic training.</p>		
Key words: Road safety, traffic education		
Deposition: The Library of Haapsalu College of Tallinn University		
Author of the thesis: Raul Sihver		signature:
Approved for dissertation:		
Academic advisor: Urve Sellenberg		signature:

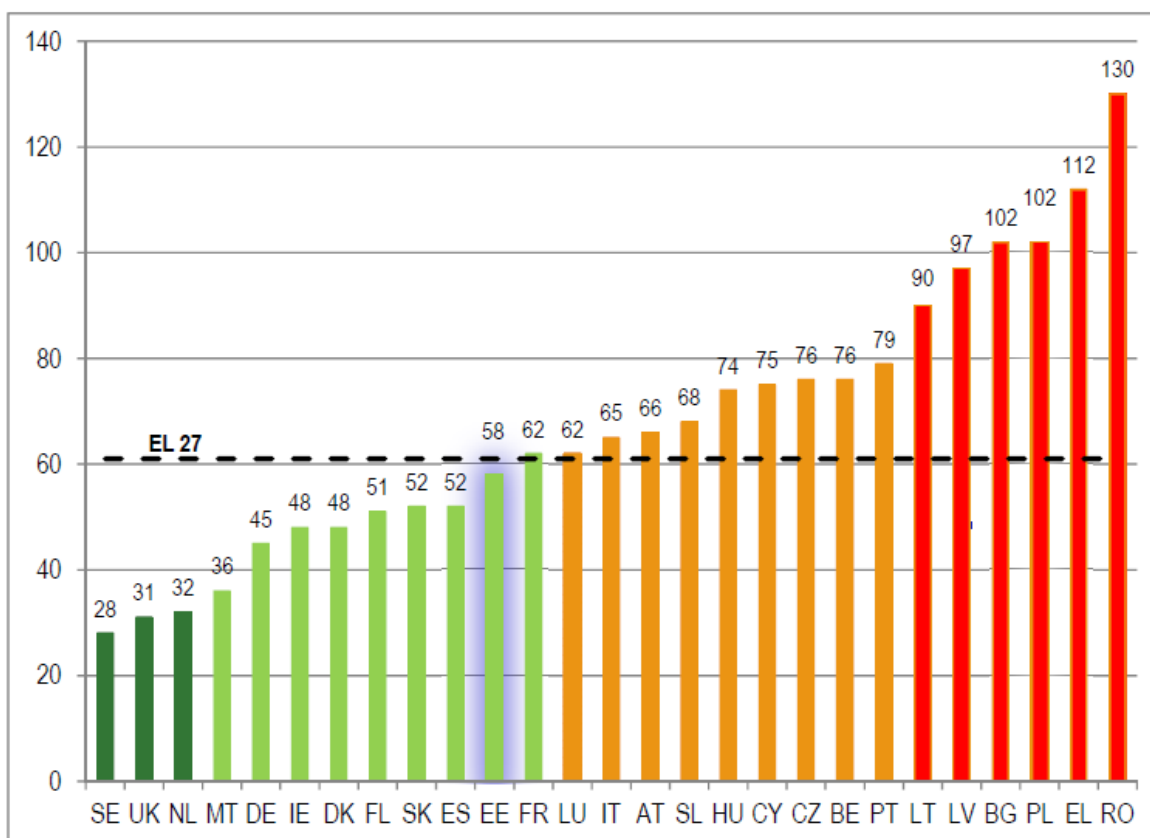
SISUKORD

Sissejuhatus	4
1. Laste liikluskasvatuse teoreetilised alused ja strateegiad	8
1.1. Laste liikluskasvatust reguleerivad õigusaktid	8
1.1.1. Liikluse valdkond	9
1.1.2. Hariduse valdkond	12
1.2. Laste liikluskasvatuse strateegiad	16
2. Tallinna Ülikooli Haapsalu Kolledži üliõpilaste poolt läbi viidud üldhariduskoolide õpetajate küsitlus	19
2.1. Valim	20
2.2. Liikluskasvatus intervjuuga hõlmatud üldhariduskoolide õppekavas	21
2.3. Üliõpilaste intervjuud üldhariduskoolide õpetajatega	22
2.3.1. Liikluskasvatuse kui läbiva teema integreeritus õppeainetesse	23
2.4. Üliõpilaste hinnang liikluskasvatuse olukorrale nende poolt läbi viidud intervjuudega hõlmatud üldhariduskoolides;	27
2.5. Haridus- ja Teadusministeeriumi tegevused üldhariduskoolide liikluskasvatustöö koordineerimisel	32
3. Järeldused ja ettepanekud	34
Kokkuvõte	43
Allikad	46
Lisa 1. ERLOP rakendusplaan 2012-2015 III etapi strateegilised eesmärgid (Laste liikluskasvatus)	
Lisa 2. Intervjuudega hõlmatud koolide nimekiri	
Lisa 3. Õppeaine HKL 5009 aineprogramm	
Lisa 4. Küsimused Haridus- ja Teadusministeeriumile	
Lisa 5. Haridus- ja Teadusministeeriumi vastused	

Lisa 6. Ülevaade Vabariigi Valitsuse liikluskomisjoni tööst 2011. aasta teisel poolel ja 2012. aasta esimesel poolel

SISSEJUHATUS

Vaatamata viimaste aastate positiivsele trendile liiklusohutusalasest näitajates on liiklusõnnetustes hukkunute ja elanikkonna arvude suhtarvuna Eesti liiklus peaaegu kaks korda ohtlikum kui Euroopa kõige ohutumates riikides (Joonis 1.). ELi uus liiklusohutusprogramm 2011 – 2020 näeb ette, et EL liikmesriigid peaksid 2020.aastaks seadma eesmärgiks vähendada liiklussurmade arvu 50% võrra, mis seab kõigile, sealhulgas ka Eestile, tõsised ülesanded järgnevatel aastatel. Eestis ei tohiks 2020. aastal liikluses hukkuda enam kui 39 inimest. (Eesti rahvusliku liiklusohutusprogrammi ..., 2012a.)

Joonis 1. Liiklusõnnetustes hukkunuid 1 miljoni elaniku kohta 2010. a

Eesti rahvuslik liiklusohutusprogramm (ERLOP) rõhutab tulemuse saavutamiseks rakendamist vajavate meetmetega seoses viite olulist liiklusega seotud valdkonda:

- hoiakute kujundamist;
- koolitust;

- järelevalvet;
- liikluskeskkonda;
- planeerimist.

Samuti märgitakse programmis, et liiklusohutuse parandamiseks parim tulemus saavutatakse vajalikke meetmeid rakendades läbi erinevate ametkondade ja vabatahtlaste koostöö ning kõigis viies ülalmainitud valdkonnas samaaegselt (samas). Alahindamata kõigi viie valdkonna osatähtsust, tuleb tulevikku vaadates siiski rõhutada hoiakute kujundamise ja liiklusalase kasvatusel olulisust ülejäänute ees. On ilmne, et ilma õiged liiklusharjumusi kujundamata ei ole võimalik järgnevat valdkondi täiendavate probleemideta realiseerida. Liikluskeskkonna planeerimine ja parandamine on riigile majanduslikult üks kulukamaid valdkondi, millega püütakse leevendada liiklejate poolset teadmiste ja oskuste puudumisest või valedest hoiakutest tingitud konfliktolukordi. Liiklusjärelevalve, mis samuti ei ole riigile odav tegevus, käigus püütakse valdavalt läbi karistamise mõjutada liiklejate poolset teadmiste ja oskuste puudumisest või valedest hoiakutest põhjustatud väärkäitumist. Heal tasemel ja järjepidev liikluskasvatus on aga oskuslikult ja süsteemselt rakendatuna suhteliselt odav ning peaks läbi teadmiste, oskuste ja õigete hoiakute kujundamise välistama nii konfliktolukorrad kui võimaliku väärkäitumise liikluses (Liikluskasvatusest põhikoolis, 2000). Euroopa Komisjoni rahastatud projekti ROSE 25 (Road Safety Education in all 25 EU Member States) lõppraportis nimetatakse laste ja noorte inimeste liiklusalast koolitamist liiklusjärelevalve ja liikluskeskkonna kujundamise kõrval võtmetähtsusega valdkonnaks, liiklusohutuse tugisambaks (Kuratorium für Verkehrssicherheit, 2005). Üks kõik kui hea liiklusprojekt või hästi ja kallilt ehitatud liiklussõlm ei kaalu ülesse puuduliku liikluskasvatuse tulemust - inimlikku rumalust. Samuti ei ole õige ega ka õiglane teadmiste puudumisest tingitud väärhoiakuid hakata muutma või mõjutama läbi karmide sanktsioonide. Inimest tuleb eelkõige õpetada asjadest õigesti aru saama ja õigesti käituma. Karistamine saab olla äärmuslik mõjutusvahend inimese suhtes, kes saab aru oma hälbivast käitumisest, mõistab selle ohtlikkust ja keelatust.

Liikluskasvatus täidab oma eesmärgi, kui sellega tegeletakse pidevalt varasest noorusest kuni juhilubade saamise järgse perioodini. Lapse varajane liiklusohutusala koolitamine paneb aluse tema edaspidisele liiklusalasele käitumisele. Liikluskasvatuse olulised komponendid teadmiste ja oskuste arendamine ning hoiakute kujundamine (samas). Hoiak

on isiksuse püsiv valmisolek reageerida teatud kindlal viisil. Hoiakud mõtestavad kogemusi ja annavad aluse hinnangutele, nad kuuluvad käitumist motiveerivate ja suunavate tegurite hulka. Hoiakud peegeldavad meie maailmavaatelist ego ja juhivad meie käitumist. Nad kujunevad pika aja vältel ja on mõjutatud ümbritsevast keskkonnast. Kuna hoiakud on üpris püsivad, siis on neid lihtsam luua kui hiljem muuta. (Bachmann, T. & Maruste, R., 2003.)

Eelneva põhjal võib väita, et arenemisjärgus laps on eriti vastuvõtlik ning oskuslikult ja süsteemselt rakendatud õpimeetodite korral oma hoiakutelt ühiskonnas positiivset aktsepti omavatele käitumismudelitele kergelt suunatav.

Parima liiklusohutusosalase tulemuse saavutamiseks peab lähtuma põhimõttest, et regulaarne liikluskasvatus algaks juba varajases koolieas ja toimuks süsteemselt läbi erinevate kooliastmete kuni autokoolini ja jätkuks koolituste, kampaaniate, infopäevade ja muu taolise vahendusel. Selline aste astmelt läbi viidav õppeprotsess kujundab inimeses positiivse hoiaku ja ohutu käitumismudeli kõigi liiklejate suhtes. (Kuratorium für Verkehrssicherheit, 2007.)

Kuna Eesti liiklus on jätkuvalt märksa ohtlikum, kui arenenud liikluskultuuriga Euroopa riikides (Eesti rahvusliku liiklusohutusprogrammi ..., 2012a), liikluskasvatust aga on Euroopa parimaid liikluskasvatusmeetmeid koondava uurimuse ROSE 25 lõppraportis nimetatud liiklusohutuse alustalaks, siis sellest tulenevalt on ka käesoleva uurimistöö eesmärgiks välja selgitada üldhariduskoolides lastega tehtava liikluskasvatustöö olukord.

Lähtuvalt eesmärgist sõnastasin uurimisküsimused:

- Milline on liikluskasvatuse käsitlus koolide õppekavades?
- Kuidas on liikluskasvatus integreeritud kooli õppeainetesse?
- Milline on Tallinna Ülikooli Haapsalu Kolledži liiklusohutuse eriala üliõpilaste hinnang liikluskasvatuse olukorrale nende poolt läbi viidud intervjuudega hõlmatud üldhariduskoolides?
- Millised on Haridus- ja Teadusministeeriumi reaalsed tegevused üldhariduskoolide liikluskasvatustöö koordineerimisel ja kuidas on korraldatud selle alase töö järelevalve?

Uurimustöö on jagatud kolmeks peatükiks. Esimeses peatükis annan ülevaate liikluskasvatustööd reguleerivatest õigusaktidest ja strateegiatest.

Uurimistöö teises peatükis ehk empiirilises osas leian vastused uurimisküsimustele.

- Esimesele uurimisküsimusele vastuse saamiseks analüüsin Tallinna Ülikooli Haapsalu Kolledži liiklusohutuse eriala üliõpilaste poolt aastatel 2010, 2011 ja 2012 õppeaine HKL5009 – „Laste liiklusõpetus ja kasvatus“ raames läbiviidud intervjuudega hõlmatud koolide liikluskasvatuse käsitlust kooli õppekavas.
- Teisele uurimisküsimusele vastuse saamiseks viin läbi kvalitatiivuuringu, kasutades Tallinna Ülikooli Haapsalu Kolledži liiklusohutuse eriala üliõpilaste poolt aastatel 2010, 2011 ja 2012 õppeaine HKL5009 – „Laste liiklusõpetus ja kasvatus“ raames läbiviidud mittestruktureeritud intervjuude süvaanalüüsi.
- Kolmandale küsimusele vastuse saamiseks analüüsin ja struktureerin 2010, 2011 ja 2012 Tallinna Ülikooli Haapsalu Kolledži liiklusohutuse eriala õppeaine HKL5009 – „Laste liiklusõpetus ja kasvatus“ raames intervjuu läbi viinud üliõpilaste hinnangut intervjuueeritava koolis korraldatava liikluskasvatuse olukorrale.
- Neljandale küsimusele vastuste saamiseks analüüsin Haridus- ja Teadusministeeriumi vastuseid minu poolt koostatud teemakohastele küsimustele.

Uurimistöö kolmandas peatükis arutlen uurimistulemuste ja uurimistöö käigus välja joonistunud seoste üle ning teen ettepanekuid olukorra parandamiseks.

1. LASTE LIIKLUSKASVATUSE TEOREETILISED ALUSED JA STRATEEGIAD

Käesoleva uurimustöö eesmärgist sõnastatud uurimisküsimustele vastuste leidmiseks on eelkõige vaja välja selgitada, kuidas on käsitletav valdkond riigis õiguslikult reguleeritud.

Eesti Vabariigi põhiseaduse § 3 lubab riigivõimu teostada üksnes põhiseaduse ja sellega kooskõlas olevate seaduste alusel. Põhiseaduse § 37 kehtestab igauue õiguse haridusele ja lisab, et õppimine on kooliealistel lastel seadusega määratud ulatuses kohustuslik. (Eesti Vabariigi põhiseadus, 1992.)

Juhindudes seadusloome ja õigusriigi üldtuntud printsiipidest, võib väita, et laste liikluskasvatuse aluste, põhimõtete ja strateegiate reguleerimine õigusaktidega kannab endas eelkõige ühiskondlikku eesmärki aidata ühtsetel alustel kaasa lastes õigete hoiakute arendamisele, käitumise mõjutamisele ja oskuste vormimisele liiklusõnnetuste ennetamiseks ja ärahoidmiseks ning nende kujundamisel hoolivaks ning üksteisega arvestavaks liiklejaks, määrates sealjuures liikluskasvatuse läbiviijad ja nõuetele vastava liikluskasvatuse korraldamise eest vastutavad ametkonnad.

1.1. Laste liikluskasvatust reguleerivad õigusaktid

Laste liikluskasvatust reguleerivad õigusaktid jagunevad kahe suure valdkonna vahel, kus üks on otseselt seotud liikluskorralduse, liiklusreeglite ja liiklusohutuse tagamise alustega. Teine valdkond on suunatud läbi õppekorralduse reguleerimise laste arendamisele ning nende ettevalmistamisele iseseisvaks, õiguskuulekaks ja täisväärtuslikuks kodanikuks. Selline liikluse ja hariduse valdkondade ühise eesmärgiga kokkupõimimine peaks looma ka soodsa pinnase eesmärkide täitmisele pühendunud ametkondade omavaheliseks konstruktiivseks koostööks.

1.1.1. Liikluse valdkond

Liiklusohutuse valdkonda reguleerivaks peamiseks õigusaktiks on Riigikogu poolt 17.06.2010 vastu võetud ja Vabariigi Presidendi poolt 30.06.2010 otsusega nr 717 välja kuulutatud ja 01.07.2011.a jõustunud liiklusseadus (RT I 2010, 44, 261). Liikluskasvatus on liiklusseaduses liigitatud liiklusohutuse valdkonna alla ning on seetõttu leidnud käsitlemist seaduse 2. liiklusohutuse jaos. Liiklusseaduse § 3 on nimetatud liiklejate turvalisuse tagamisega tegelevad institutsioonid. Paragrahvi teises lõikes pannakse kogu liiklejate turvalisuse ja liiklusohutuse valdkonna kureerimine ülesandeks Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile. Sama paragrahvi neljandas lõikes on määratud liiklushariduspoliitika elluviimise korraldajaks Haridus- ja Teadusministeerium. (Liiklusseadus, 2010.)

Enne 01.07.2011 kehtinud liiklusseaduse § 2 lõige 4 pani kohalike omavalitsuste ülesandeks liikluse korraldamise ja liiklusohutuse tagamise oma haldusterritooriumil (Liiklusseadus, 2000), kuid uue liiklusseaduse § 3 lõikega 5 kehtestati kohalikele omavalitsusele kohustus korraldada oma haldusterritooriumil ka liiklusohutusalase selgitus- ja kasvatustöö läbiviimist elanikkonna seas, koolides ja lasteasutustes. (Liiklusseadus, 2010.)

Liiklusseaduse § 4 on sätestatud liikluskasvatuse eesmärgina üksteisega arvestavate liiklejate kujundamine, kellel on:

- ohutu liiklemise harjumused ja kes tajuvad liikluskeskkonda ning hoiduvad käitumast teisi liiklejaid ohustavalt ja liiklust takistavalt;
- teadmised ja oskused, mis toetavad nende endi ja teiste liiklejate toimetulekut ja ohutust mitmesugustes liiklusolukordades nii jalakäija, sõitja kui ka juhina.

Sama paragrahvi teises lõikes on nimetatud laste liikluskasvatuse läbi viijatena ning neid ohutuks liiklemiseks ette valmistajatena:

- lapsevanema ja seadusliku esindaja;
- koolieelsed lasteasutused, põhikoolid, gümnaasiumid, kutseõppeasutused, huvikoolid või muud pädevad asutused.

Sama paragrahvi kolmandas lõikes on Vabariigi Valitsusele antud erivolituskorraldusnorm koolieelsete lasteasutuste, põhikoolide, gümnaasiumite, kutseõppeasutuste, huvikoolide ja muud pädevate asutuste poolt läbiviidava laste liikluskasvatuse korra kehtestamiseks. (samamoodi.)

Tulenevalt Liiklusseaduse § 4 lõikes 3 antud erivolituskorraldusnormist on Vabariigi Valitsus 20.10.2011 määrusega nr 136 kehtestanud laste liikluskasvatuse korra, kus määratletakse kuni 18-aastaste isikute liikluskasvatuse läbiviijad ja liikluskasvatuse korraldus (RT I, 2011, 2). Määruse alusel on laste liikluskasvatuse eesmärgiks õpetamisel ja teavitamisel põhinev lapse liiklusohutusosalaste hoiakute kujundamine ja käitumise mõjutamine ning liiklusoskuste arendamine. Eesmärgi saavutamiseks tuleb õpetada last tema arengust lähtudes ära tundma ja märkama erinevaid ohuallikaid liikluses, tajuma nende olemust ja võimalikku tekkemehhanismi. Õpetamise käigus tuleb arendada ja kujundada lapse teadmisi ja oskusi, mis on vajalikud liiklemiseks jalakäija, sõitja ja juhina ning mis toetavad lapse toimetulekut ja ohutust. Last tuleb õpetada kasutama ohutust tagavaid ja suurendavaid kaitsevahendeid (helkur, turvavöö, jalgratturi kiiver, põlve- ning küünarnukikaitset jms). Tähelepanuta ei lubata jätta ka lapse oskuste kujundamist käitumiseks ja valikute tegemiseks ohuolukorras, sealhulgas vajaliku abi kutsumiseks. (Laste liikluskasvatuse kord, 2011.)

Laste liikluskasvatuse korra § 3 alusel peavad liikluskasvatust läbi viima ja lapsi ohutuks liiklemiseks ette valmistama lapsevanem, seaduslik esindaja, lasteasutused, koolid ja muud pädevad asutused. Korraga kohustatakse õpetajad juhendama omakorda ka lapsevanemaid, kuidas lastele ohutut liiklemist õpetada. Kohaliku omavalitsuse üksuse ülesandeks kehtestatakse eelarvevahendite olemasolu korral liikluskasvatusalaseks tegevuseks võimaluste ja tingimuste loomine ning kavandatud liiklusohutusosalase selgitus- ja kasvatustöö tagamine koolides ja lasteasutustes oma haldusterritooriumil. Maanteeamet ning Politsei- ja Piirivalveamet peavad määruse alusel osalema vajaduse ja võimaluse korral liikluskasvatustlikes teavituskampaaniates ja muudel üritustel, sealhulgas lasteasutustes ja koolides. (samamoodi.)

Laste liikluskasvatuse korra § 4 määrab lasteasutuses ja koolis laste liikluskasvatuse ja laste ohutuks liiklemiseks ettevalmistamise koordinaatoriks Haridus- ja Teadusministeeriumi. Liikluskasvatusalase töö, sealhulgas liikluskasvatustlike tegevuste

projektide kavandamist ja realiseerimist laste ohutuks liiklemiseks ettevalmistamisel on määratud koordineerima Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi, Siseministeeriumi ja oma haldusterritooriumil liiklusohutuse tagamise eest vastutava kohaliku omavalitsuse üksusega, kaasates liiklusohutuse edendamises huvitatud teisi isikuid ja asutusi. Määruse § 5 lõige 6 määratakse liikluskasvatuse õppe- ja metoodiliste materjalide väljatöötamist koordineerima Haridus- ja Teadusministeerium koostöös Maanteeametiga. (samas.)

Vabariigi Valitsuse määruse alusel peavad lasteasutuse ja kooli liikluskasvatusalased kavandatud tegevused olema ära toodud lasteasutuse tegevuskavas ja kooli üldtööplaanis ning lasteasutuse ja kooli õppekavas. Tegevuste alused peavad tulenema:

- liiklusseadusest;
- koolieelse lasteasutuse riiklikust õppekavast;
- põhikooli riiklikust õppekavast;
- gümnaasiumi riiklikust õppekavast;
- põhikooli lihtsustatud riiklikust õppekavast.

Kooli õppekavas tuleb kooliastmeti kindlaks määrata liikluskasvatuse teemad, mis tulenevad riikliku õppekava läbivast teemast „Tervis ja ohutus”. Kooliastmeti peab liikluskasvatus jagunema järgmiselt:

- Lasteasutuses ja põhikooli esimeses astmes (1.–3. klass) on liikluskasvatuse sisuks jalakäija ja jalgratturi ohutu liiklemise, käitumise ja liikluses toimetuleku õpetamine, lähtudes eelkõige lapse koduümbruse liikluskeskkonnast.
- Põhikooli teises (4.–6. klass) ja kolmandas astmes (7.–9. klass) on liikluskasvatuse sisuks erinevate liiklusolukordade selgitamine lapse enda ja teiste liiklejate seisukohalt ning linna ja maapiirkonna teedel ohutu liiklemise õpetamine.
- Gümnaasiumis (10.–12. klass) ja kutseõppeasutuses on liikluskasvatuse sisuks liiklusohutust tagavate hoiakute arendamine ja käitumise mõjutamine, millega laiendatakse ja süvendatakse põhikoolis omandatud liiklusohutusosalaseid teadmisi, oskusi, vilumusi ja hoiakuid.

Väljaspool õppetundi toimuvad liikluskasvatust toetavad tegevused kavandatakse kooli üldtööplaanis ja nende läbiviimise eest vastutab kooli juhtkond. Lisaks kooli juhtkonnale

on eriline roll ka klassi- ja aineõpetajatel, kes peavad määratlema liikluskasvatuse teemad, mida käsitleda integreerituna ainetundides. (samas.)

1.1.2. Hariduse valdkond

Eesti Vabariigi hariduse mõiste, struktuuri, korraldamise alused, pädevused ja eesmärgid on kehtestatud juba 1992. aastal Eesti Vabariigi haridusseadusega, mis on ka haridust reguleerivaks üldseaduseks (RT 1992, 12, 192). Seaduse II peatükk sätestab haridussüsteemi juhtimise põhimõtted kõikidel võimutasanditel Riigikogust kohaliku omavalitsuseni. Eesti Vabariigi haridusseaduse § 11 alusel on üldharidus teadmiste, oskuste, vilumuste, väärtuste ning käitumisharjumiste süsteem, mis võimaldab inimesel kujuneda pidevalt arenevaks isiksuseks, kes on suuteline elama väärikalt, austama iseennast, oma perekonda, kaasinimesi ja loodust, valima ning omandama talle sobivat elukutset, tegutsema loovalt ning kandma kodanikuvastutust. Seaduse § 15 alusel moodustab üldharidusmiinimumi põhihariduse omandamine, § 16 lõige 1 alusel põhineb keskkooli põhiharidusel, olles seega osa üldharidusest. Seaduse § 20 lõigetes 1 ja 2 nimetatakse põhi- ja üldkeskkooli andvad õppeasutused ning lõikes 3 märgitakse, et eriseadus, millest nimetatud asutused oma tegevuses peavad juhinduma on põhikooli- ja gümnaasiumiseadus. (Eesti Vabariigi haridusseadus, 1992.)

Põhikooli- ja gümnaasiumiseadusega on sätestatud põhikooli ja gümnaasiumi õppekorralduse alused, õpilase ning õpilase vanema või eestkostja õigused ja kohustused, koolitöötajate õigused ja kohustused, kooli pidamise ja rahastamise alused ning kooli õppe- ja kasvatustegevuse üle teostatava riikliku järelevalve alused. Seadusega reguleeritakse nii valla või linna ametiasutuse hallatavate asutustena tegutsevate koolide kui ka Haridus- ja Teadusministeeriumi hallatavate asutustena tegutsevate koolide tegevust. (Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus, 2010.)

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 2 alusel on põhikool ja gümnaasium üldhariduskoolid, kus sama seaduse § 4 alusel peavad nii riik, kui koolide pidajad ja koolid lähtuma õppe korraldamisel kindlatest põhimõtetest:

- kvaliteetne üldharidus peab olema võrdväärselt kättesaadav kõigile isikutele, sõltumata nende sotsiaalsest ja majanduslikust taustast, rahvusest, soost, elukohast või hariduslikust erivajadusest;
- õpilaste liikumisel ühelt kooliastmelt, õppevormilt või haridustasemelt teisele ei tohi olla piiratud riiklikest õppekavadest lähtuvate takistustega;
- kool peab lähtuma oma tegevuse korraldamisel riiklikes õppekavades väljendatud ühiskonna ootustest, õpilaste vajadustest ja huvidest, arvestades võimaluse korral õpilaste ja vanemate ettepanekuid ja piirkonna eripära;
- õpilaste vajadusi ja huve arvestatakse kooli õppekava kujundamisel ning individuaalsete õppekavade rakendamisel. (samam.)

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse põhjal on üldhariduskoolides õppekorralduse aluseks Vabariigi Valitsuse poolt kehtestatud riiklik õppekava ja selle alusel kooli poolt koostatud ja kooli direktori poolt kehtestatud kooli õppekava. Liiklusohutuse aspektist oluline roll peaks olema kanda ka põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 67 kirjeldatud kooli arengukaval, kus peavad leidma kajastamist lisaks kooli sisehindamise aruandes märgitud kooli tegevuse tugevuste ja parendusvaldkondadele ka pedagoogilise kaadri täiendõppe vajadused, kooli tegevuskava ning kooliarenduse põhisuunad ja -valdkonnad, sealhulgas turvalisuse tagamise temaatika. (samam.)

Kool avalikustab kooli õppekava, põhimääruse, arengukava, kodukorra ja õpilaskodu kodukorra oma veebilehel ja loob koolis võimalused nendega tutvumiseks paberil. Riiklikku järelevalvet kooli õppe- ja kasvatustegevuse üle teostab Haridus- ja Teadusministeerium või haridus- ja teadusministri ülesandel kooli asukohajärgne maavanem. (samam.)

Nagu eelnevalt märgitud, on üldhariduskoolides õppekorralduse aluseks Vabariigi Valitsuse kehtestatud riiklik õppekava. Tulenevalt erakooliseaduse § 11 lõike 4 punktist 3, peab ka eraõiguslikule juriidilisele isikule kuuluva põhikooli ja gümnaasiumi õppekava vastama põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse alusel kehtestatud riikliku õppekavaga kehtestatud haridustaseme pädevusele ja ainete õpitulemustele. (Erakooliseadus, 1998.)

Põhikooli ja gümnaasiumi riiklike õppekavade alusel peab liikluskasvatust korraldama aineülese läbiva teema „Tervis ja ohutus“ raames. Põhikooli riikliku õppekava § 14

käsitlusel on läbivad teemad üld- ja valdkonnapädevuste, õppeainete ja ainevaldkondade lõimingu vahendiks ning neid tuleb arvestada koolikeskkonna kujundamisel. Läbivad teemad on aineülesed ja käsitlevad ühiskonnas tähtsustatud valdkondi ning võimaldavad luua ettekujutuse ühiskonna kui terviku arengust, toetades õpilase suutlikkust oma teadmisi erinevates olukordades rakendada. (Põhikooli riiklik õppekava, 2011.)

Läbivate teemade õpe peab realiseeruma eelkõige:

- õppekeskkonna korralduses – kooli vaimse, sotsiaalse ja füüsilise õppekeskkonna kujundamisel arvestatakse läbivate teemade sisu ja eesmärgi;
- aineõppes – läbivatest teemadest lähtudes tuuakse aineõppesse sobivad teemakäsitlused, näited ja meetodid, viiakse koos läbi aineteüleseid, klassidevahelisi ja ülekoolilisi projekte. Õppeainete roll läbiva teema õppes on lähtuvalt õppeaine taotlustest ja õppesisust erinev, olenevalt sellest, kui tihe on ainevaldkonna seos läbiva teemaga;
- valikainete valikul – valikained toetavad läbivate teemade taotlusi;
- läbivatest teemadest lähtuvas või õppeaineid lõimivas loovtöös – õpilased võivad läbivast teemast lähtuda selle loovtöö valikul, mida tehakse kas iseseisvalt või rühmatööna;
- korraldades võimaluse korral koostöös kooli pidaja, paikkonna asutuste ja ettevõtete, teiste õppe- ja kultuuriasutuste ning kodanikuühendustega klassiväliselt õppetegevust ja huviringide tegevust ning osaledes maakondlikes, üle-eestilistes ja rahvusvahelistes projektides. (samam.)

Sõna-sõnalt eelpool kirjeldatud põhimõtteid ja eesmärgi kordab ka gümnaasiumi riikliku õppekava § 10 (Gümnaasiumi riiklik õppekava, 2011). Põhikoolis taotletakse läbiva teema „Tervis ja ohutus” käsitlemisega õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele. Tervisekasvatusega taotletakse õpilaste tervisega seonduvate teadmiste ja hoiakute ning sotsiaalsete toimetulekuoskuste arendamist. Ohutuse valdkonda õpetades on võetud eesmärgiks suunata õpilast käituma õigesti liiklus-, tule-, veeohu ja teiste keskkonnast tulenevate ohtude puhul ning otsima vajaduse korral abi. Liiklusohutuse valdkonnas on seejuures eesmärgiks suunata õpilast kujundama turvalisele kooli- ja kodukeskkonnale ning liiklusohutusele suunatud hoiakuid ja käitumist, omandama teadmisi ning oskusi ohu- ja kriisiolukordades tõhusalt käituda, kujundama õiget liikluskäitumist, harjuma järgima

liikluses kehtivate normidega ning arvestama kaasliiklejategaid aga ka tundma õppima ja väärtustama liikluse ning ohutuse reeglitest tulenevaid õigusi, kohustusi ja vastutust. (Põhikooli riiklik õppekava, 2011.)

Ka gümnaasiumiõppe tasemel taotletakse riikliku õppekava alusel läbiva teema „Tervis ja ohutus” käsitlemisega samu eesmärgi, mis põhikooli riiklikus õppekavas, kuid eesmärgiks on võetud õpilaste suunamine hindama ka mitmesuguste käitumisviiside ohutusastet ning lühi- ja pikaajalisi tagajärgi tervisele ja turvalisusele, selgitama loodus- ja sotsiaalainetes õpitule tuginedes alkoholi ja tubaka mõju inimorganismile ja käitumisele, analüüsima ja hindama keskkonna ja ühiskonna (sealhulgas eakaaslaste) mõju inimeste tervisele ja ohutusaste otsuste langetamisele ning vältima negatiivseid mõjusid ja toetama teisi positiivsete otsuste langetamisel aga ka analüüsima tervise- ja ohutusaste info, toodete ja teenuste kvaliteeti, maksumust ja kättesaadavust ning analüüsima ohuteguri suurust, teadvustama õnnetuse ahelreaktsiooni võimalikkust ja tundma ära olukorrad, mis nõuavad professionaalset abi. (Gümnaasiumi riiklik õppekava, 2011.)

Läbiva teema „Tervis ja ohutus” käsitlemisel I kooliastmes on pandud rõhk tervislike ja ohutute käitumisviiside kujundamisele, kus õppija peab omandama eakohased teadmised ja oskused seonduvalt tervise füüsilise, vaimse, emotsionaalse kui sotsiaalse tervise aspektiga ning kujundama tervist väärtustava hoiaku. Selles vanuses peetakse tähtsaks, et õpilane mõistaks ohu olemust ja selle tekkepõhjusi oma igapäevases keskkonnas ning omandaks oskused käituda ohutult ja turvaliselt. Õppemeetoditest on rõhk asetatud jutustustele, aruteludele, rühmatöödele, demonstratsioonidele, rollimängudele ja käitumise modelleerimisele. (Põhikooli riiklik õppekava, 2011.)

Läbiva teema „Tervis ja ohutus” käsitlemisel II kooliastmes tuleb pöörata teadmiste ja oskuste kujundamise kõrval tähelepanu eelkõige vastavasisuliste väärtushinnangute kujundamisele, õpetuse elulähedusele ja levinuma riskikäitumise ärahoidmisele (käitumine, millega kaasnevad nt vigastused, ohu tekkimine, alkoholi jt uimastite kuritarvitamine, suitsetamine, seksuaalne riskikäitumine, ebatervislik toitumine, vähene kehaline aktiivsus ja kehaline ülekoormus). Õppemeetoditest sobivamateks peetakse aktiivõppemeetodeid, arutelusid, rühmatöid, rollimänge ja demonstratsioone. Õppetööd ainetundides täiendavad noortelt noortele metoodikal põhinevad tunnivälised projektid. (samas.)

Läbiva teema „Tervis ja ohutus” käsitlemisel III kooliastmes tuleb pöörata tähelepanu tervist ja ohutust väärtustavate hoiakute kujundamisele ning tervisliku ja ohutu käitumise oskuste arendamisele. Õppemeetoditest on kesksele kohale paigutatud aktiivõppemeetodid, diskussioonid, juhtumianalüüsid, rühmatööd, uurimisprojektid ja rollimängud. Tähtsaks peetakse ka õpilastega korraldatavaid klassiväliseid ennetusprogramme ning õpilaste maksimaalset kaasamist tervist edendavatesse ja ümbritsevat turvalisust suurendavatesse tegevustesse. (samam.)

Läbiva teema „Tervis ja ohutus” käsitlemisel gümnaasiumis on põhiliseks läbiva teema käsitlemise vormiks õpilaste praktiline tunniväline terviseedenduslik ja turvalisust toetav tegevus, sealhulgas nooremate juhendajatena ja projektide väljatöötajatena ning rakendajatena oma koolis või ka riiklikul tasandil. (Gümnaasiumi riiklik õppekava, 2011.)

1.2. Laste liikluskasvatuse strateegiad

Eest Rahvusliku Liiklusohutusprogrammi esimeses etapis (aastatel 2003-2006) võeti liikluskasvatuse eesmärgiks rakendada järgmisi meetmeid:

- Moodustada Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumis liiklusohutuse talitus, kelle ülesandeks on **liikluskasvatustöö koordineerimine**, riiklike liiklusohutuskavade koostamine, järelevalve liiklusohutuskavade täitmise üle ja aruandlus. Kohalikul ja regioonilisel tasandil on liiklusohutuse talituse ülesandeks omavalitsuste abistamine liiklusohutusprogrammide ja tegevuskavade koostamisel ning liiklusohutustegevuste koordineerimine.
- Käivitatakse maakondade, linnade ja valdade liiklusohutuse eest vastutavatele juhtidele ning spetsialistidele liiklusohutusalane väljaõppeprogramm tutvustamiseks liikluskeskkonna planeerimise ja parendamise kaasaegseid meetodeid. Erilist rõhku pannakse jalakäijate ja jalgratturite ohutusele.
- Süvendatakse liiklusohutuse õpetust selle ala spetsialistidele ja tulevastele pedagoogidele ülikoolides ja kõrgkoolides.
- Käivitatakse liiklusohutuse koolitus- ja täiendkoolitusprogramm teede-, liikluse- ning linnaplaneerijatele.
- Käivitatakse regulaarne liiklusjärelevalve koolitusprogramm liiklusjärelevalve töötajatele.

- Laste liikluskasvatus viiakse süsteemsele ja tulemuslikult toimivale alusele (liiklusalane koolitus igal haridustasandil, perekonna ja õppeasutuse koostöö, liiklusalased TV- ja raadioprogrammid suunatuna lastele ja noortele, eriti kooliraadiotes, TV-s ja Internetis).
- Noortele antakse vajalikud teoreetilised teadmised jalgratta, mopeedi ja mootorsõiduki juhtimisõiguse saamiseks.
- Juurutatakse põhimõtteliselt uus, Euroopa Liidu direktiividele vastav mootorsõidukijuhtide ja nende õpetajate koolitussüsteem. (Eesti rahvuslik liiklusohutusprogramm ..., 2012a.)

Liiklusohutusprogrammi teises etapis (aastatel 2007-2011) võeti liikluskasvatuses eesmärgiks jätkata I etapis algatatud tegevustega ja rakendada täiendavalt alljärgnevad meetmed:

- Luuakse I etapis asutatud liiklusohutuse talituse baasil alaliselt tegutsev liiklusohutuse keskus, lähtudes uutest õigusaktidest (teeliikluse konventsioonist, EL direktiividest, uuest liiklusseadusest jm) ja rahastades keskuse tegevuse riigieelarvest ja liikluskindlustuse eraldistest. (samas.)

Liiklusohutuse keskuse tegevuse eesmärkideks on:

- abistada liiklusohutusprogrammiga seotud riigiasutusi ja omavalitsusi liiklusohutuspoliitika kavandamisel, eesmärkide määratlemisel, liiklusohutuse prognoosimisel ja monitooringul;
- kaasata eri valdkondade esindajatest koosnev töögrupp liiklusohutuse uuringuprogrammide läbiviimisesse;
- tegeleda liiklusohutuse andmetötluse ja analüüsi, ohutusdiagnostika, programmide väljatöötamise ja vahendite sihtotstarbelise kasutamise ning tulemuste hindamisega;
- abistada linnade ja maakondade liikluskomisjone andmetötluse, liikluspoliitika ja programmide väljatöötamise, diagnoosimise, pilootprojektide kavandamise ja hindamise alal;
- **liikluskasvatuse korraldamine;**
- osaleda rahvusvahelises liiklusohutus- ja liiklusalases uurimistöös, eriti Euroopa Liidu programmide raames. (samas.)

Liiklusohutusprogrammi kolmandas etapis kuni aastani 2015 on eesmärgiks jätkata I ja II etapis alustatud tegevuste elluviimisega (samas). Eesti rahvusliku liiklusohutusprogrammi lahutamatuks lisaks olev rakendusplaan aastateks 2012-2015 (Lisa 1) näeb III etapi realiseerimiseks laste liikluskasvatuses ette mitmeid tegevusi kohalike omavalitsuste liikluskasvatustliku töö tõhustamiseks ja liikluskasvatuse ning liiklusohutuse teema tihedamaks lõimimiseks koolide ainekavadesse ning projektipõhiste koolituste korraldamiseks, aga ka koolieelse lasteasutuse, põhikooli ja gümnaasiumi õpetajate liikluskasvatuse läbiviimist toetavate täiendkoolituste läbiviimiseks. (Eesti rahvusliku liiklusohutusprogrammi ..., 2012b.)

Strateegilisel tasandil on liiklusohutusalase kasvatuse olulisust rõhutatud ka Riigikogu poolt 10.06.2008 vastu võetud otsuses „Eesti turvalisuspoliitika põhisuunad aastani 2015“, kus turvalisuspoliitika suuna „Ohutum liiklus“ ühe meetmena nähakse ette vajadust tõhustada liiklusohutusalast õpet lasteaedades ja põhikoolides. (Eesti turvalisuspoliitika ..., 2008.)

Strateegilise eesmärgina on püstitatud liikluskasvatus ka Transpordi arengukava 2006-2013 ühe meetmena, mille realiseerimiseks on olulisema tegevusena ära toodud just laste liikluskasvatuse arendamine, aga ka liiklusohutuskampaaniate, liikluskasvatuseprogrammide ning uuringute läbiviimine ja nende tulemuste hindamine. (Transpordi arengukava ..., 2007.)

2. TALLINNA ÜLIKOOI HAAPSALU KOLLEDŽI ÜLIÕPILASTE POOLT LÄBI VIIDUD ÜLDHARIDUSKOOIDE ÕPETAJATE KÜSITLUS

Kuna Eesti liiklus on jätkuvalt märksa ohtlikum, kui arenenud liikluskultuuriga Euroopa riikides, liikluskasvatust aga on Euroopa parimaid liikluskasvatusemeetmeid koondava uurimuse ROSE 25 lõppraportis nimetatud liiklusohutuse alustalaks, siis sellest tulenevalt on ka käesoleva uurimistöö eesmärgiks välja selgitada üldhariduskoolides lastega tehtava liikluskasvatustöö olukord.

Lähtuvalt eesmärgist on sõnastatud uurimisküsimused:

- Milline on liikluskasvatuse käsitlus koolide õppekavades?
- Kuidas on liikluskasvatus integreeritud kooli õppeainetesse?
- Milline on Tallinna Ülikooli Haapsalu Kolledži liiklusohutuse eriala üliõpilaste hinnang liikluskasvatuse olukorrale nende poolt läbi viidud intervjuudega hõlmatud üldhariduskoolides?
- Millised on Haridus- ja Teadusministeeriumi reaalsed tegevused üldhariduskoolide liikluskasvatustöö koordineerimisel ja kuidas on korraldatud selle alase töö järelevalve?

Uurimistöö käesolevas peatükis leian vastused uurimisküsimustele.

- Esimesele uurimisküsimusele vastuse saamiseks analüüsin Tallinna Ülikooli Haapsalu Kolledži liiklusohutuse eriala üliõpilaste poolt aastatel 2010, 2011 ja 2012 õppeaine HKL5009 – „Laste liiklusõpetus ja kasvatus“ raames läbiviidud intervjuudega hõlmatud koolide liikluskasvatuse käsitlust kooli õppekavas.
- Teisele uurimisküsimusele vastuse saamiseks viin läbi kvalitatiivuuringu, kasutades Tallinna Ülikooli Haapsalu Kolledži liiklusohutuse eriala üliõpilaste poolt aastatel 2010, 2011 ja 2012 õppeaine HKL5009 – „Laste liiklusõpetus ja kasvatus“ raames läbiviidud mittestruktureeritud intervjuude süvaanalüüsi.
- Kolmandale küsimusele vastuse saamiseks analüüsin ja struktureerin 2010, 2011 ja 2012 Tallinna Ülikooli Haapsalu Kolledži liiklusohutuse eriala õppeaine HKL5009 – „Laste liiklusõpetus ja kasvatus“ raames intervjuu läbi viinud üliõpilaste hinnangut intervjuueeritava koolis korraldatava liikluskasvatuse olukorrale.

- Neljandale küsimusele vastuste saamiseks analüüsin Haridus- ja Teadusministeeriumi vastuseid teemakohastele küsimustele.

2.1. Valim

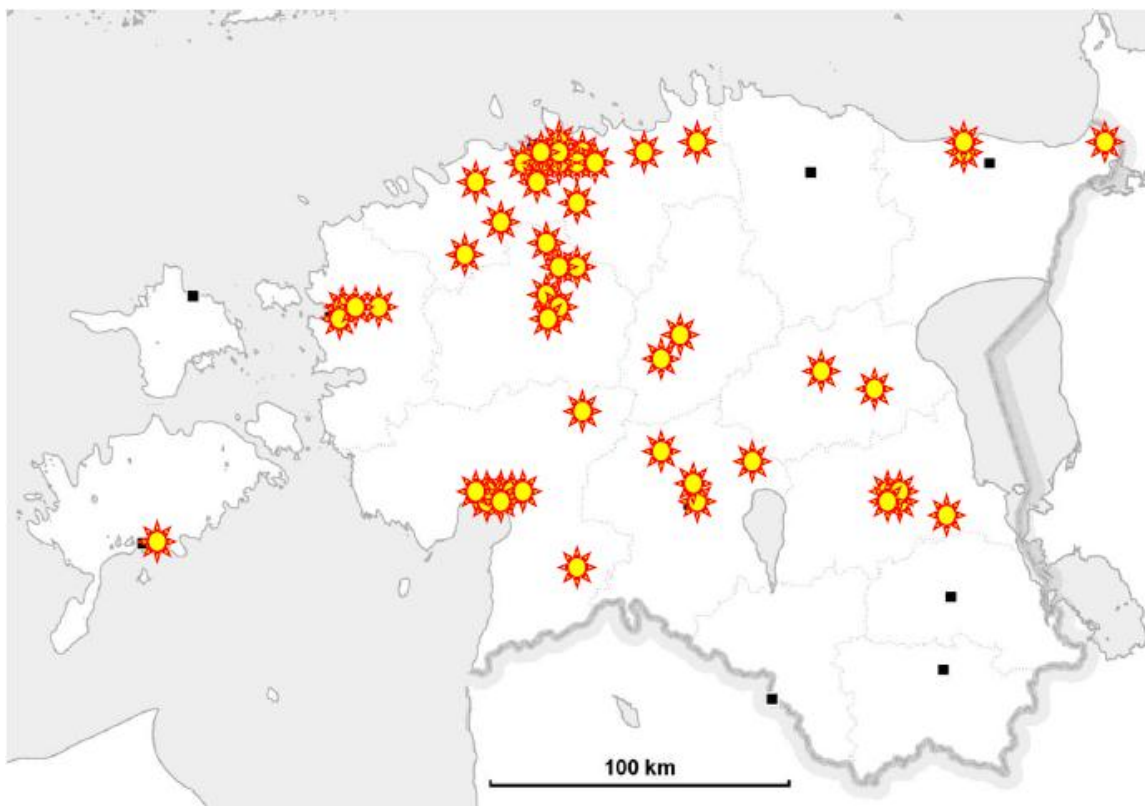
Valim moodustus Tallinna Ülikooli Haapsalu Kolledži liiklusohutuse eriala üliõpilaste poolt kolmel järjestikusel aastal õppeaine HKL 5009 - „Laste liiklusõpetus ja kasvatus“ raames läbi viidud intervjuudega hõlmatud üldhariduskoolidest. Kokku külastasid üliõpilased aastatel 2010, 2011 ja 2012 kuuekümne ühe üldhariduskooli (Lisa 2)¹ õpetajaid, kellest viis olid kooli direktorid ja seitse õppealajuhatajad. Eestis oli Statistikaameti andmetel 2011. aastal 540 päevaõppega üldhariduskooli (Statistikaamet, 2012), seega on tegemist üpriski esindusliku juhuvalimiga, moodustades ca 11,3% kõikidest päevaõppega üldhariduskoolidest ehk üldkogumist. Valisin üldhariduskoolide üldarvu aastast 2011, kuna see on lähim kõigile kolmele intervjuude läbiviimise aastale. Kolme kooli - Haapsalu Gümnaasiumi, Tallinna Kuristiku Gümnaasiumi ja E. Vilde nim Juuru Gümnaasiumi õpetajatega on intervjuud läbi viidud kahel korral, kuid erinevate õpetajatega, mistõttu intervjuudega hõlmatud üldhariduskoolide arvestuses nad kajastuvad siiski iseseisvate koolidena, kuid lisas 2 neid koole korduvalt ei ole nimetatud.

Üldhariduskoolid, millede õpetajaid on intervjuueeritud, jaotuvad maakondade lõikes järgmiselt (Joonis 2.1):

- Harju maakond 22 kooli, neist 10 kooli Tallinnas
- Pärnu maakond 8 kooli
- Rapla maakond 7 kooli
- Lääne maakond 6 kooli
- Taru maakond 6 kooli
- Viljandi maakond 4 kooli
- Ida-Viru maakond 3 kooli
- Jõgeva maakond 2 kooli
- Järva maakond 2 kooli
- Saare maakond 1 kool

¹ Lisas 2 on koolid järjestatud tähestikulises järjekorras, mis ei ole seotud uurimistöö empiirilises osas õpetajatele või üliõpilastele minu poolt omistatud numeratsiooniga.

Viie maakonna: Hiiu-, Lääne-Viru-, Valga-, Võru- ja Põlva maakondade koolide õpetajaid ei ole uurimuses kajastatud kolme aastase perioodi jooksul intervjueritud.

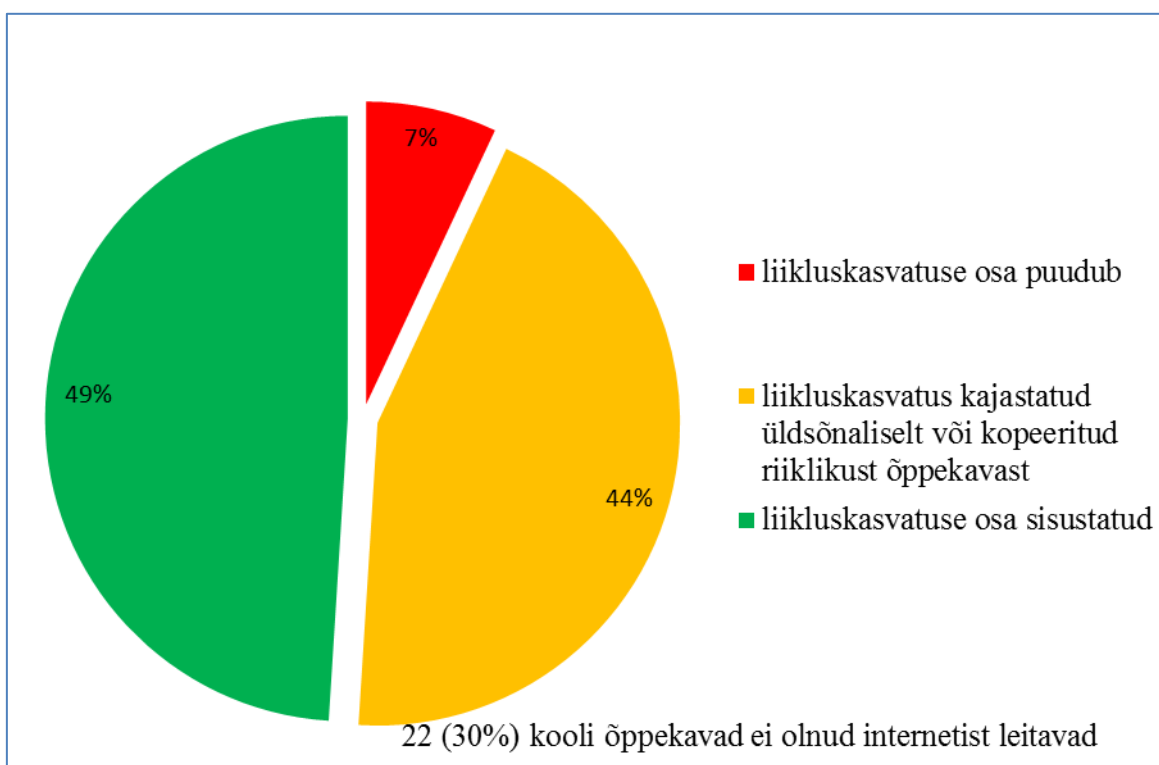
Joonis 2.1. Ülevaade intervjuudega hõlmatud koolide paiknemisest maakondade lõikes

2.2. Liikluskasvatus intervjuuga hõlmatud üldhariduskoolide õppekavas

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 69 alusel peab kool avalikustama kooli õppekava, põhimääruse, arengukava, kodukorra ja õpilaskodu kodukorra oma veebilehel ja looma koolis võimalused nendega tutvumiseks paberil. Kuna seaduse alusel on primaarne kooli õppekava esitamine kooli veebilehel ning kõigi uuringuga puutumuses olevate koolide külastamine minu poolt ei ole realistlik, siis valisin intervjuudega hõlmatud koolide õppekavadega tutvumiseks seaduse mõistes esmase avaldamiskoha ehk koolide ametlikud veebilehed.

Intervjuudega hõlmatud 61-st üldhariduskoolist 22 (30%) õppekavad ei olnud koolide veebilehekülgedel avalikult kättesaadavad. Avaldatud 39-st õppekavast kolme (7%) kooli õppekavas liikluskasvatuse temaatika puudus täielikult, 17-ne (44%) üldhariduskooli

õppekavad olid üldsõnalised, kus liikluskasvatuse osa oli sisustamata ning kopeeritud riiklikust õppekavast või oli mainitud üksnes läbiva teema „Tervis ja ohutus“ valdkond ning liikluskasvatust eraldi ei olnud käsitletud ja 19-ne (49%) üldhariduskooli õppekavades oli liikluskasvatuse lahti kirjutatud nii mahult kui ka ainetundidelt. Kahel koolil viimasest rühmast oli liikluskasvatuse lisaks õppekavale käsitletud ka arengukavas ja/või üldtööplaanis ning ühel koolil oli olemas ka eraldi liikluskasvatuse õppekava (Joonis 2.2).

Joonis 2.2. Liikluskasvatuse kajastatus koolide kodulehtedel avaldatud õppekavades

2.3. Üliõpilaste intervjuud üldhariduskoolide õpetajatega

Tallinna Ülikooli Haapsalu Kolledži liiklusohutuse eriala õppeaine HKL 5009 – „Laste liiklusõpetus ja kasvatus“, mille sisu üheks osaks oli teadmiste omandamine laste liikluskasvatusest ja selle lõimimisest igapäevase õppe ja kasvatusetegevusega, raames korraldasid üliõpilased aastatel 2010, 2011 ja 2012 Eestimaa erinevates üldhariduskoolides intervjuusid pedagoogidega. Õppeaine HKL 5009 sooritamise üheks tingimuseks oli läbi viia lasteasutuses intervjuu sellise arvestusega, et intervjuuga kogutud vastuseid analüüsides selguks tegelik liikluskasvatusalane tegevus konkreetses lasteasutuses.

Intervjuu kokkuvõtte pidi sisaldama ka üliõpilase tähelepanekuid ja ettepanekuid liikluskasvatusalase tegevuse kohta (Lisa 3). Üliõpilastele ei olnud kehtestatud kohustuslikku vormi intervjuu läbiviimiseks, mistõttu on läbiviidud intervjuude küsimused ja struktuur koostatud üliõpilaste eneste paremal äranägemisel. Lõpptulemusena on enamuse analüüsitud intervjuudest mittestruktureeritud ehk vaba vestluse vormis. Käesolevas uurimuses olid mittestruktureeritud intervjuul oma eelised ja puudused. Mittestruktureeritud intervjuu eelisteks oli selle vormivabadusega kaasnenud loomulik, usalduslik ja vahetu õhkkond, mis tingis ausad vastused intervjuueeritavatel. Samas muutis intervjuude mittestruktureeritus minu ülesande nende analüüsimisel, ühisosa leidmisel ja struktureerimisel keerulisemaks. Eelnevalt struktureeritud intervjuude töötlemine oleks olnud oluliselt lihtsam, kuid õppejõu poolt kohustuslikus korras ette kirjutatud küsimuste ja vorminõuetega intervjuu oleks vähese või olematu kogemusega intervjuueerija poolt korraldatuna kujunenud tõenäoliselt ametlikuks, ülekuulamisele sarnanevaks protseduuriks, sellega kaasnevate juriidiliselt korrektsete, kuid tegelikkust mittepeegeldavate vastustega. Olles ka ise ühe uurimistöösse kaasatud intervjuu läbiviija, võin kinnitada, et intervjuu mittestruktureeritus võimaldas vestlust intervjuueeritavaga arendada vabas õhkkonnas ning vaatamata ettevalmistatud küsimustele, kujundas intervjuu kvalitatiivse tulemuse märkimisväärsel määral just sundimatus õhkkonnas kujunenud orgaaniline dialoog ja väitlus.

2.3.1. Liikluskasvatuse kui läbiva teema integreeritus õppeainetesse

Põhikooli ja gümnaasiumi riiklike õppekade alusel on läbivad teemad õppeainete ja ainevaldkondade lõimingu vahendiks. Läbivad teemad on aineülesed ja käsitlevad ühiskonnas tähtsustatud valdkondi ning võimaldavad luua ettekujutuse ühiskonna kui terviku arengust, toetades õpilase suutlikkust oma teadmisi erinevates olukordades rakendada.

Intervjuude sisu analüüsi ja üliõpilaste poolt tehtud kokkuvõtete põhjal võib väita, et hinnanguliselt 2/3 intervjuudega hõlmatud üldhariduskoolidest esines probleeme liikluskasvatuse, kui tervise ja ohutuse valdkonda kuuluva läbiva teema integreerimisega üldõppeainetesse ja kogu integreerimise ja lõimimise temaatikaga tervikuna. Täpse arvu esitamine ei oleks uurimistöö seisukohast objektiivne, kuna mitmel juhul oli

liikluskasvatus küll „*de jure*“ kooli õppekavas, kuid „*de facto*“ seda ei rakendatud ja eelneva peatüki valguses selgus, et suisa 30% intervjuudega hõlmatud üldhariduskoolide õppekavad ei olnud avalikult kättesaadavad, mistõttu nendes koolides oli liikluskasvatuse integreeritus õppeainetesse tuletatav üksnes intervjuude sisu analüüsi või üliõpilase poolt tehtud kokkuvõtte põhjal.

Õpetaja 1: ... *Liikluskasvatus toimub läbi klassijuhatajatundide .... Liikluskasvatusest räägitakse peamiselt septembri esimestel päevadel .... Mitu korda aastas, see sõltub juba konkreetsest klassijuhatajast. ...*

Õpetaja 2: ... *Järjepidevalt sel aastal ei tegele keegi. Eelnevatel aastatel on olnud algklassidel liiklusõpetus ja võimalus teha jalgrattalube. ...*

Õpetaja 5: ... *Liikluskasvatust pole korraldatud, iga õpetaja teeb ise oma äranägemise järgi. ...*

Õpetaja 15: ... *põhikoolis praktiliselt puudub, gümnaasiumis tegelevad liikluskoolitusega autokoolid. Eraldi liiklusõpetajat ei ole, kui siis vähesel määral klassijuhatajad. ...*

Õpetaja 17: ... *Iga õppeaasta algul viiakse läbi õpilaste jaoks koostatud ohutustehnika instruktiaž .... Peale instruktiaži kinnitab iga õpilane allkirjaga oma nõusolekut ohutustehnikaalase instrueerimise žurnaalis. ... Ausalt öeldes ma ei mäleta, et meie koolis oleksid toimunud õppepäevad või üritused, mis oleksid konkreetset seotud liikluse või liiklusohutusega. ...*

Õpetaja 18: ... *Liikluse teema on põimitud ainult emakeele õpikusse. ... Koolis liiklusohutuse teemalisi üritusi ei korraldata. ...*

Õpetaja 19: ... *Ma arvan, et mitte väga suurel määral. Kui töövihikus on vastavaid ülesandeid, siis neid ka lahendatakse, kuid iseseisvalt õpetajad neid ei koosta. Õpetajad ei tule ise selle peale, et liiklusohutust sisaldavaid ülesandeid kasutada. ...*

Õpetaja 28: ... *üks kehalise kasvatus õpetaja tegeles sellega, kuid tema läks lapsehoolduspuhkusele. Praegu ei tegele minu teada liikluskasvatusega mitte keegi ....*

Minu teada ei ole liiklusohutus integreeritud ka õppeainetesse. Kui te ei oleks minuga rääkinud, ei oleks ma sellele valdkonnale sellisest aspektist isegi mõelda osanud .... Liiklusõpetus võiks olla tõepoolest integreeritud õppeainetesse, kuhu see sobib. Minu arust keemiasse ei sobi, kuid füüsika ja matemaatika oleksid täiesti sobilikud ....

Õpetaja 39: ... Ütlen seda väga lihtsalt, liikluskasvatust on meie koolis täpselt nii palju, kui inimeseõpetuse programm seda ette näeb. ....

Õpetaja 51: ... Pean tunnustama, et läbivatele teemadele pööratakse vähe tähelepanu, sealhulgas liiklusohutusele. ... Liikluskasvatust toimub ainult algklassides .... II ja III kooliastmes sisuliselt ei toimu midagi. Huvitegevus puudub. Koolis liikluskasvatusalaseid üritusi ei ole toimunud. ... Õpetajad tegelevad harjumuspäraste tegevustega: laulmine, tantsimine, sport jne ja nende jaoks võõra teemaga – liiklus, tegeleda ei taha. Eks mingi kartus on ka, et ei oska. ...

Õpetaja 57: ... Liiklusalane töö on pandud põhiliselt klassijuhatajate õlgadele ning teemad kajastuvad klassijuhatajate tööplaanides. ...

Õpetaja 58: ... see on rohkem klassijuhataja kohustus, kui teema võõrkeelte õpetaja tundides. ...

Valdavatel juhtudel pidasid intervjuueeritavad liikluskasvatuse läbiviimist klassijuhataja ainupädevuseks ja pigem perioodiliseks tegevuseks, kui igapäevaseks osaks õppetegevusest ning suunatult valdavalt I ja II kooliastme õpilaste õpetamisele. Samuti peeti pahatihti liikluskasvatuseks piisavaks väljundiks õpikutes, töövihikutes jms liiklust käsitlevat osa. Üllatavana tundub aga suhtumine, kus õpilased annavad peale instruktaazi, mille osaks on muuhulgas ka liiklusohutuse temaatika allkirja nn ohutustehnika žurnaali. Kas selline tegevus kujutab kooli juhtkonna arusaama füüsilisest või moraalsest vastutusest vabanemiseks lastega toimuda võivate õnnetuste, sealhulgas liiklusõnnetuste eest või väljendab see kuidagi hajutatud vastutuse printsiipi? Igal juhul on uurimistöo aspektist tegemist ainulaadse ja pisut kummalise teemakäsitlusega ühe kooli poolt. Koolides, kus esines probleeme liikluskasvatuse korraldamisega, puudusid või nappis pahatihti ka vastavad õppevahendid:

Õpetaja 10: ... *Liikluskasvatusvahendeid ei ole, on ainult liiklusõpetajal, vanasti olid kõikidel õpetajatel. ...*

Õpetaja 18: ... *Õpetajad ei oska ise otsida liikluskasvatusega seotud materjale. Kuna koolil on raha vähe, siis materjale saaks osta ainult lastevanemate kaasabil. ...*

Õpetaja 19: ... *On üks mäng, linnamäng, pealkirjaga liiklummäng vist. Vanast ajast on ka liiklusaabitsad ...*

Õpetaja 27: ... *Kahjuks ei ole. ...*

Õpetaja 28: ... *Ei ole selliseid materjale näinud ega ka kasutanud. ...*

Õpetaja 47: ... *Koolil on olnud erinevaid vahendeid, kuid osaliselt ei tea enam keegi, kuhu need saanud on. Iga õpetaja, kes vähegi üritab midagi teha ka liikluskasvatuse raames otsib, ostab või hangib need kuskilt ise ja omadest vahenditest. See, et koolil on võimalus ka midagi tellida olnud, mina ei teadnud. ...*

Õpetaja 57: ... *Õppevahendeid on väga napilt. ...*

Loomulikult ei saa mööda vaadata liikluskasvatuse integreeritusest õppeainetesse koolides, kus liikluskasvatus on õppetöö sagedane osa ning see on kooli võimalusi arvestades korraldatud parimal moel:

Õpetaja 22: ... *Liikluskasvatus on integreeritud praktiliselt kõikide õppeainetega, eelkõige matemaatika ja füüsika aga ka inglise keele grammatika õpetamisel. ...*

Õpetaja 32: ... *Põhimõtteliselt käsitletakse igas tunnis. ...*

Õpetaja 33: ... *Liikluskasvatust käsitletakse eelkõige inimeseõpetuse tundides, samas toimub liikluskasvatuse õpetamine läbiva teemana ka teistes õppeainetes ja eelkõige väljasõitudel .... Ainekavades on liikluskasvatuse teemad olemas ja neid läbitakse just nii nagu kava ette näeb. ...*

Õpetaja 42: ... *Liikluskasvatus toimub läbiva teemana kõikides ainetundides. ...*

Õpetaja 43: ... *1-3 klassini on liiklusvaldkonnaga seotud teemad seotud pea kõikides ainetes, kõige enam eesti keele ja inimeseõpetuse tundides. 4-6 klassis õppeaines inimeseõpetus. ...*

Ka õppematerjalidega varustus on liikluskasvatust tõsisemalt võtvatel üldhariduskoolidel parem ning õpetajad on valdavalt kursis materjalide hankimise võimalustega.

Õpetaja 24: ... *Materjale saame Maanteeametist. Nende kodulehelt saab tellida. Kasutame töölehti, erinevaid raamatuid vastavalt klassile, DVD-sid, mängu. Liiklusmaterjale ja muid liiklusteemalisi vahendeid toob ka üks endine kooli vilistlane ja politsei. ...*

Õpetaja 44: ... *Hästi palju on väga häid õppematerjale nii lastele kui ka õpetajatele, kiitus Maanteeametile. ...*

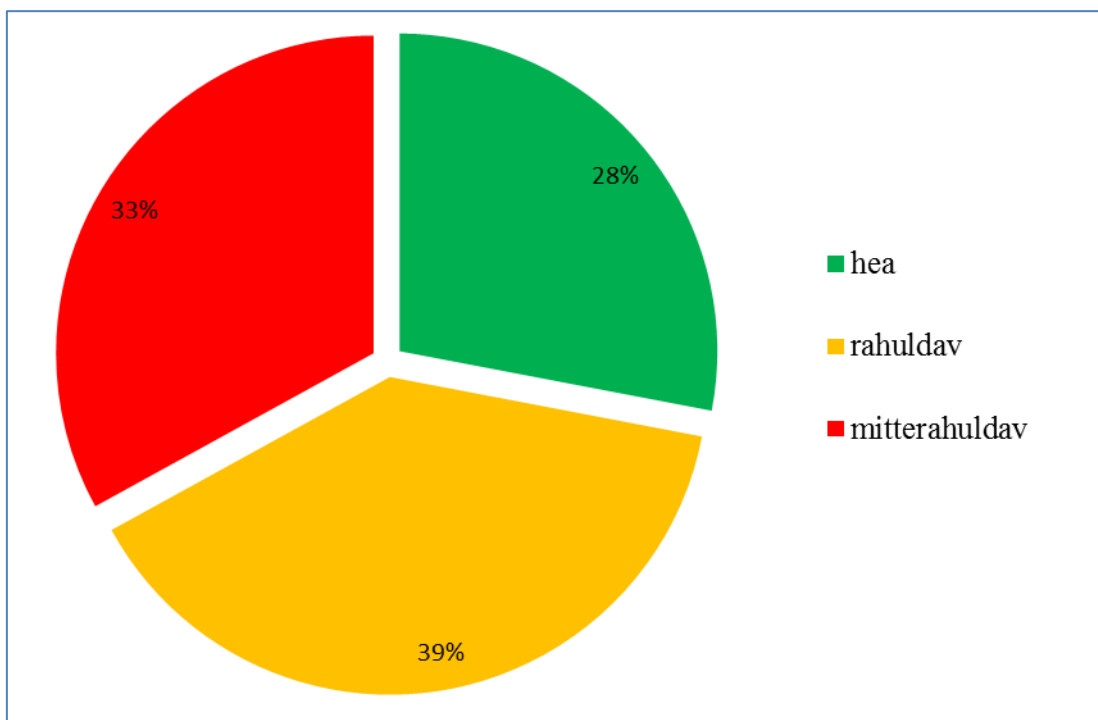
Eeltoodu alusel kujunes üliõpilastes välja hinnang liikluskasvatusalase olukorra kohta konkreetses üldhariduskoolis.

2.4. Üliõpilaste hinnang liikluskasvatuse olukorrale nende poolt läbi viidud intervjuudega hõlmatud üldhariduskoolides;

Tallinna Ülikooli Haapsalu Kolledži liiklusohutuse õppekava õppeaine HKL 5009 "Laste liiklusõpetus ja –kasvatus“ aineprogrammi alusel oli lasteasutustes läbi viidavatele intervjuudele kehtestatud eesmärk, et sellel kasutatav küsimustik peab olema koostatud arvestusega, et vastuseid analüüsides selguks liikluskasvatusalane tegevus lasteasutuses ja see sisaldaks ka üliõpilase tähelepanekuid ja ettepanekuid liikluskasvatusalase tegevuse kaardistamiseks lasteasutuses. Üliõpilaste poolt intervjuude kokkuvõtetes või kokkuvõtte puudumisel minu poolt vastuste analüüsi tulemusel antud hinnangud liikluskasvatuse olukorrale jagunesid kolme kategooriasse:

- hinnang liikluskasvatusalasele tegevusele on hea;
- hinnang liikluskasvatusalasele tegevusele on rahuldav;
- hinnang liikluskasvatusalasele tegevusele on mitterahuldav.

Hinnangule „hea“ vastas 17 (28%) intervjuuga hõlmatud üldhariduskooli liikluskasvatusalane tegevus, hinnangule „rahuldav“ vastas 24 (39%) intervjuuga hõlmatud üldhariduskooli liikluskasvatusalane tegevus ja hinnangule „mitterahuldav“ vastas 20 (33%) intervjuuga hõlmatud üldhariduskooli liikluskasvatusalane tegevus (Joonis 2.3).

Joonis 2.3. Üliõpilaste hinnang liikluskasvatuse olukorrale koolides

Hinnangule „hea“ vastasid koolid, millede juhtkond toetas liikluskasvatuse korraldamist, õpetaja oli aktiivne liiklusohutuse alase õppe-kasvatustöö läbiviimisel: lastele korraldati lisaks õppetöös läbivale liiklusohutuse teemale täiendavalt liiklusega seotud kooliväliseid üritusi (võistlused, viktoriinid, matkad). Sellistel koolidel oli hea kontakt Maanteeameti ja regionaalse politseiga, sageli toetas neid ka kohalik omavalitsus, mistõttu olid koolid ka liikluskasvatuslike juhend- ja õppematerjalidega hästi varustatud.

Üliõpilane 3: ... Sidudes koolis õppeained (loodusõpetus, inimeseõpetus) ja koolivälised tegevused (jalgratturiõpe, liiklusvõistlus Vigurivänt) liiklusohutuse teemadega on lapsed alid teadmisi ja oskusi omandama. ... Õpetaja X näitel võib väita, et laste liiklusohutuse alase kasvatusena on võimalik saavutada väga häid tulemusi, kui sellega järjepidevalt ja pühendunult tegeleda. ...

Üliõpilane 13: ... *Selgitasin välja, et hetkeseis X koolis laste liikluskasvatuse vallas on suurepärane, kitsaskohti kooli direktori sõnul ei esine. Sain positiivse kogemuse ja usu sellesse, et kasvav põlvkond hindab ohutust ja turvalisust. ... Eeldus: oma tööd südamega tegev õpetaja. ...*

Üliõpilane 24: ... *Koolis on olemas vajalikud materjalid liiklusalaseks kasvatuseks ning teadmised, kust neid hankida. Koolis on töötav liikluring, ainetundidesse püütakse integreerida liiklusõpet. Kooli juhtkond ja kohalik omavalitsus toetavad liikluse alaseid tegevusi. ...*

Üliõpilane 32: ... *X Gümnaasiumi algklassides toimub liiklusõpe pidevalt ja hästi. Kool on väga hästi materjalidega varustatud. Õpetajad on huvitunud õpilastele liikluse õpetamisest. Palju kaasatakse Maanteeameti ja politsei töötajaid õpetamiseks. ...*

Üliõpilane 33: ... *Intervjuu kokkuvõtteks võin öelda, et X Gümnaasiumis toimub laste liiklusõpetus nii nagu on ette nähtud, lapsed saavad ka piisavalt praktilist õpet. ...*

Üliõpilane 35: ... *Tuginedes intervjuule on hea nentida, et koolis on olemas liiklusõpe. Juba esimesse kooliastmesse on integreeritud liiklusõpe, mis minu tuju väga heaks tegi. Kasutatakse Maanteeameti poolt välja antud õppematerjali. ...*

Üliõpilane 55: ... *Küsitluse tulemusena võib väita, et liiklusõpetus on integreeritud esimeses kooliastmes õppekavasse ja sellega reaalselt tegeletakse. Maanteeameti koostatud õppematerjali kasutatakse. Eriline heameel on selle üle, et liikluskasvatusega tegeletakse aktiivselt ka klassivälise tegevusena. ...*

Hinnangule „rahuldav“ vastasid koolid, kus liikluskasvatust oli teadvustatud ning toimusid ka mõningad temaatilised üritused (loengud kooliaasta alguses, üksikud õppepäevad vms), koolid osalesid kampaaniates, kui neile seda pakuti, kuid isiklikku initsiatiivi ülesse ei näidatud. Koostöö Maanteeameti, politsei ja kohaliku omavalitsusega oli nõrk ja lünklik. Liikluskasvatuse juhend- ja õppematerjalid puudusid, neid oli minimaalselt või neid ei kasutatud.

Üliõpilane 16: ... *Õpetajaga suheldes tuli välja, et õppekavas on küll lõimitud liikluskasvatus ja liiklusohutus, kuid minu jaoks polnud see nii selgelt nähtav, kui lootsin. Oli aru saada, et see teema ei ole prioriteediks. Õpetajale Maanteeameti õppematerjali tutvustades ja jagades tuli välja, et õpetaja nägi neid esimest korda ja nende koolis selliseid pole. ...*

Üliõpilane 26: ... *X Gümnaasiumis käsitletakse liiklusohutust suhteliselt vähesel määral. Siiski tänu õpetaja enda huvile ja läbitud autokoolile, on õpetajal siiski võimalik anda teadmisi liiklusohutusest. ...*

Üliõpilane 29: ... *Kokkuvõtteks võin öelda, et selles gümnaasiumis räägitakse minimaalselt liiklusohutusest ja rohkemate teadasaamiste soovi korral peab laps tegema endale jalgratta või autojuhi load. ...*

Üliõpilane 40: ... *Intervjuud läbi viies jäi minul selline mulje, et kool on küll huvitatud liikluskasvatuse lõimimisest oma igapäevasesse õppe-kasvatuse tegevusse, kuid neil endal puuduvad hetkel teadmised, oskused, kogemused. ...*

Üliõpilane 46: ... *Liikluskasvatuse osatähtsus on suurem algkooli klassides .... II ja III kooliastmes tegeletakse liikluskasvatusega vähem. Gümnaasiumi astmes puudub liikluskasvatus üldse. ...*

Üliõpilane 54: ... *Küsitlusega selgus, et liikluskasvatuse integreerimine õppeainetesse ei ole sugugi selline, milline ta peaks olema. I astmes tegeldakse liikluskasvatusega rohkem, II ja III astmes minimaalselt. ... Oodatakse, et keegi tuleks ja selle temaga tegeleks. ...*

Üliõpilane 59: ... *Tuginedes eelnevale ei ole liikluskasvatuse integreerimine õppeainetesse ja sellealane huvitegevus sugugi selline, milline ta on näidatud kooli õppekavas ja milline ta peaks olema. Võib ka nentida seda, et see pole pooltki nii kena, kui seda on näidatud 2007. aastal läbi viidud Maanteeameti uuringus. Arvan, et see ei ole nii mitte ainult X Keskkoolis vaid on üleüldine probleem. ...*

„Mitterahuldavale“ hinnangule vastasid koolid, mille puhul sai väita, et seal liikluskasvatust ei toimu või on sellealane tegevus äärmiselt juhuslikku laadi.

Üliõpilane 11: ... Vähe infot. Väike koht. Väike liiklus. Pole prioriteet. Pole õppekavas. Enamus õpetajatest ei osale ise liikluses autojuhina. ...

Üliõpilane 15: ... Tuleb tõdeda, et X Gümnaasiumi poolel on liikluskasvatus väga nõrgalt esindatud. Viiakse küll läbi narkoteemalisi loenguid, kuid liikluskasvatases on see nullilähedane. ...

Üliõpilane 18: ... Pilt, mis kujunes peale intervjuud oli üsna masendav. ...

Üliõpilane 23: ... On ilmne, et kooli liiklusohutuse töös on suuri vajakajäämisi. Osalt on selles süüdi kitsendatud valikainete vabadus, kooli piiratud ressursid kui ka üldine suhtumine antud ainesse kõrgemalt poolt. ...

Üliõpilane 28: ... X Gümnaasium on küll näoga õpilase ja lapsevanema suunas, kuid prioriteetidest on liiklusohutuse valdkond teisejärguline. Pigem on aktuaalsed teemad heakord ja koolivägivald. ...

Üliõpilane 38: ... Liikluskasvatusalase tegevuse üle puudub koolis tegelik ülevaade, seega väga ei väärtustata tegevuste analüüsimist. ... Koolis loodetakse, et töö teeb ära keegi teine, see on kergem variant. ...

Üliõpilane 47: ... Tutvudes ka teiste Gümnaasiumide õppekavadega, on selgelt näha, et need sarnanevad isegi sõnastuselt üksteisele väga palju – kuid reaalselt X Gümnaasiumis liikluskasvatus on praktiliselt olematu. Selle kohast kinnitust sain ka vesteldes sellel teemal oma lastega, kes mõlemad on õppinud X Gümnaasiumis. Jalgratturi juhiloa saab igaüks, kes selleks soovi avaldab!? Load kirjutatakse välja juba enne eksameid! Lapsed püüavad ise selgeks saada testid. Sõiduharjutusi ei toimu enne eksamit ühelgi korral. Võrreldes 2007 aasta uuringuga selgus, et liikluskasvatusalaseid ettevõtmisi ei olnud planeeritud ka sel aastal üheski ...maa koolis k.a X Gümnaasiumis. Õppekavadesse on see küll kõik ilusti sisse kirjutatud, kuid kahjuks reaalselt liikluskasvatusalast tegevust ei toimu! ...

Üliõpilane 56: ... Liikluskasvatus on X Keskkoolis süsteemselt läbi mõtlemata. Õppekava eesmärke lugedes oleks lastevanematel õigus eeldada, et vajalikud teadmised ja oskused

koolis omandatakse. Tegelikuses ei vastuta liikluskoolitusega seotud eesmärkide saavutamise eest keegi. ...

Liiklushariduse andmise eest üldhariduskoolides vastutab ja koolide tööd koordineerib ning nende tegevuse üle teostab järelevalvet vastavalt kehtestatud korrale Haridus- ja Teadusministeerium. Kui mitmes intervjuus oli korduvalt osundatud Maanteeameti tugevale toele, politsei ja ka kohaliku omavalitsuse abile, siis Haridus- ja Teadusministeeriumi positiivset, suunavat ja toetavat rolli liiklushariduse andmise osas ei väljendanud mitte ükski intervjuueeritav. Seetõttu otsustasin uurida Haridus- ja Teadusministeeriumi rolli liikluskasvatuse korraldamisel.

2.5. Haridus- ja Teadusministeeriumi tegevused üldhariduskoolide liikluskasvatustöö koordineerimisel

Haridus- ja Teadusministeerium vastustest (Lisa 5) selgub, et ministeerium näeb oma koordineerivat rolli liikluskasvatuse osas eelkõige Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava ning Põhikooli ja gümnaasiumi riiklike õppekavade arenduses ja nende rakendamise toetamises. Samuti osaletakse vastavalt Laste liikluskasvatuse korrale Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi initsiatiivil ka viimaste poolt korraldatud liikluskasvatustelike tegevuste projektide kavandamisel laste ohutuks liiklemiseks ettevalmistamisel. Ministeeriumi eestvedamisel on tellitud erinevaid juhendmaterjale, kus täpsustatakse läbiva teema “Tervis ja ohutus” liiklusohutusega seotud õpiväljundeid. Laste liikluskasvatusalast koostööd politsei, maavalitsuste, kohalike omavalitsuste ja omavalitsusliitudega Haridus- ja Teadusministeeriumi vastuses ei kirjeldatud.

Liikluskasvatuse läbi viimise üle ei ole Haridus- ja Teadusministeerium järelevalvet teostanud. Ministeerium on seisukohal, et laste liikluskasvatuse korra järgi analüüsib ning hindab liikluskasvatusalast tegevust ja olukorda Maanteeamet, kes esitab olukorra analüüsist tulenevad soovitusel ja ettepanekud Haridus- ja Teadusministeeriumile ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile. Nende soovitusel ja ettepanekute põhjal otsustatakse järelevalve vajaduse ja aja ning vajalike järgmiste meetmete rakendamise üle. 2012./2013. õppeaasta lõpuks rakendatakse kõikides kooliastmetes uued riiklikud õppekavad, mistõttu ei planeeri Haridus- ja Teadusministeerium ka lähematel aastatel

riiklikku järelevalvet õppekavade rakendumise, sealhulgas liikluskasvatuse korraldamise üle läbi viia.

Ministeeriumi vastusest selgub, et täienduskoolituse osas on perioodil 01.09.2007 – 31.08.2012 Eesti hariduse infosüsteemi andmetel läbinud liikluskasvatusealaseid täienduskoolitusi ~2% kõigist 14203 õpetajast. Vastuses nenditakse, et andmed võivad olla ebatäpsed kuna osade täiendkoolituste puhul on koolid jätnud koolituse nimetuse märkimata või ei ole see kajastatud üheselt mõistetavalt. Seetõttu võib tegelik koolituste läbinute hulk olla veidi suurem. Haridus- ja Teadusministeeriumi andmetel ei kavandatud kuni 2013. aastani õpetajate täienduskoolitust riiklikul tasemel.

Haridus- ja Teadusministeerium märgib oma vastuses, et liikluskomisjoni koosolekutel osales haridus- ja teadusminister eelkõige siis, kui käsitleti hariduse valdkonnaga seotud teemasid, jättes täpsustamata ministri või tema esindaja osalemise komisjoni töös küsimuses esitatud perioodil (2010-2012). Samas märgiti vastuses, et 06.12.2011 kirjaga nr 1.1-11/11/9810 on haridus- ja teadusministri asemel komisjoni liikmeks esitatud kantsler Janar Holm, kuid Vabariigi Valitsuse korraldust ei ole muudetud. Maanteeameti liiklusohutuse osakonna liiklusohutusprogrammi talituse juhataja asendaja Maria Pashkevich poolt koostatud ülevaates Vabariigi Valitsuse liikluskomisjoni tööst 2011. aasta teisel poolel ja 2012. aasta esimesel poolel selgub, et haridus- ja teadusminister ei osalenud toimunud koosolekutel ega saatnud sinna ka oma asendajat (Lisa 6).

Haridus- ja teadusminister ei osalenud liikluskomisjoni töös ka 2011 aasta esimeses pooles ja 2012 aasta teises pooles, küll aga osales 2012 aasta teises pooles toimunud ühel istungil haridus- ja teadusministri esindaja (Vane, elektronkiri 23. aprill 2013). Haridus- ja Teadusministeerium märgib oma vastuses, et liikluskomisjoni koosolekutel osales haridus- ja teadusminister eelkõige siis, kui käsitleti hariduse valdkonnaga seotud teemasid, kuid vastusest ei selgu, milliseid hariduse valdkonda, sh liikluskasvatust puudutavaid teemasid on minister või ministeeriumi esindaja küsimuses puudutatud 2010-2012 aastatel liikluskomisjonile ise esitanud.

Vaatamata minu päringule, ei andnud Haridus- ja Teadusministeerium oma hinnangut liikluskasvatuse tänasele olukorrale üldhariduskoolides.

3. JÄRELDUSED JA ETTEPANEKUD

Käesoleva uurimistöö eesmärgiks oli välja selgitada üldhariduskoolides lastega tehtava liikluskasvatustöö olukord.

Uurimistööst selgub, et õiguslik baas liikluskasvatuse korraldamiseks üldhariduskoolides on Eestis piisavalt heal tasemel. Riik on õigusaktide ning strateegiliste plaanide ja arengukavade tasandil deklareerinud liikluskasvatustöö vajalikkust ja osundanud selle kohustuslikkusele kõigi tasandi lasteasutustes, andnud piisavad suunised selle alase töö läbi viimiseks ning seadnud selged eesmärgid. Liikluskasvatuse üldhariduskoolides moodustab osa aineülesest läbivast teemast „Tervis ja ohutus“. Teisalt leian, et seadusandjal tuleks tähelepanu pöörata Euroopa Liidus noortele suunatud liiklusohutushariduse parimaid praktikaid koondava kogumiku (ROSE 25) lõpparuandes antud hoiatusele liikluskasvatuse sidumisel teiste valdkondadega kaasnevatest ohtudest. Lõpparuandes on märgitud, et juhul, kui liikluskasvatuse on seotud mitme erineva valdkonnaga, ei vastuta keegi enam konkreetse aine õpetamise eest. Sellises olukorras võib liikluskasvatuse jääda kergesti kõrvale teiste horisontaalselt konkureerivate teemade ees nagu terviseõpetus, keskkonna haridus ja narkomaania ennetamine. Valdikondlikult sõltub tegelik teadmiste ja oskuste andmine sellisel juhul suuresti üksikute õpetajate huvist ning kasutatavate õppe- ja juhendmaterjalide sisust ja kvaliteedist. (Kuratorium für Verkehrssicherheit, 2005.)

Tuntav vastuolu esineb liikluskasvatuse läbiviimise nõuetele suunatud õigusloome mahu ja õpetajate ettevalmistamist liiklusalase kasvatustöö läbiviimiseks reguleerivate normide vahel. Kui töö, mida pedagoogid peavad tegema liiklusohutuse edendamise valdkonnas on reguleeritud põhjalikult, siis see, kuidas inimesi selleks tööks peab ette valmistama ja millised on õpetaja erialased kvalifikatsiooninõuded kvaliteetse liikluskasvatuse läbiviimiseks, on põhimõtteliselt reguleerimata. Ühest uurimuses kasutatud intervjuust selgus, et värskest ülikooli lõpetanud noor õpetaja oli kogu õpingute perioodi jooksul saanud liiklusalast õpetust, mis aga seisnes üksnes õppematerjalide ja liikluskasvatuse tähtsuse tutvustamises, inimeseõpetuse didaktika loengus! Intervjuudest jäi läbivalt kumama õpetajate nõrk või puudulik ettevalmistus liikluskasvatuse meetodiliseks läbiviimiseks. Sageli ei omanud intervjuueeritavad õpetajad ka mootorsõiduki juhtimise

õigust, mis oleks olnud vähemalt üheks liiklusalaste teadmiste eelduseks. Täna valitseb olukord, kus liikluskasvatustöö läbiviimiseks on Maanteeameti poolt ette valmistanud palju kvaliteetseid juhend- ja õppematerjale, kuid suurel osal sihtgrupist, kellele need kasutamiseks on mõeldud, puudub elementaarne ettevalmistus ja pädevus nende materjalidega töötamiseks. Õpetajad lihtsalt ei julge tegeleda valdkonnaga, mis on nende jaoks tundmatu või mille alused on omandatud üksnes argielu tasandil:

Õpetaja 51: ... Õpetajad tegelevad harjumuspäraste tegevustega: laulmine, tantsimine, sport jne ja nende jaoks võõra teemaga – liiklus, tegeleda ei taha. Eks mingi kartus on ka, et ei oska. ...

Esimese uurimisküsimusega soovisin välja selgitada, milline on liikluskasvatuse käsitlus Tallinna Ülikooli Haapsalu Kolledži liiklusohutuse eriala üliõpilaste poolt läbi viidud intervjuudega hõlmatud üldhariduskoolide õppekavades. Õppekava on tekst, mille tähtsust on raske alahinnata. Selles kajastuvad väärtushinnangud ja inimkäsitlus võivad mõjutada õppijaid aastaid peale kooli lõpetamist ja seega ka ühiskonna elujõulisust, majanduslikku arengut ja humaansust. Riiklik õppekava on peegeldus sellest ajast, milles see on koostatud ja kirjutatud – valitsevast mõtteviisist ja inimkäsitusest, pedagoogilistest arusaamadest, ühiskondlikest rõhuasetustest ja kitsaskohtadest. (Pilli, 2009.)

Liikluskasvatust eraldi aina üldhariduskoolides ei õpetata. Põhikooli ja gümnaasiumi riiklike õppekavade alusel peab liikluskasvatust korraldama aineülese läbiva teema „Tervis ja ohutus“ raames. Riiklike õppekavade alusel on kooli ülesandeks riikliku õppekava põhimõtteid järgides koostada konkreetsele õppeasutusele kohandatud õppekava, mis lähtuks riiklikust õppekavast ja kooli arengukavast, pidades silmas piirkonna vajadusi, kooli töötajate, vanemate ja õpilaste soove ning kasutatavaid ressursse. Kooli õppekava on õppe- ja kasvatustegevuse alusdokument. Uurimuse tulemuseana selgus, et vaatamata põhikooli- ja gümnaasiumiseadusest tulenevale kohustusele, ei ole õppekavad kõikide koolide kodulehekülgedelt leitavad, avaldatud õppekavad olid aga liikluskasvatuse aspektist üldsõnalised ja kopeerisid selles valdkonnas sageli riiklike õppekavasid. Ka 2007. aastal läbi viidud liikluskasvatusalase uuringu raames tõdesid uuringu läbiviijad, et informatsiooni leidmine kodulehtedelt osutus oodatust töömahukamaks, kuna kodulehtede ülesehitus ja teemade klassifitseerimine on küllaltki erinev. Paljuski oli info liiga vähene ega võimaldanud saada terviklikku ülevaadet kooli liikluskasvatusalase tegevuse kohta.

Koolidele saadetud ankeedis paluti teha väljavõtte kooli õppekavast, millest nähtub liikluskasvatuse kui läbiva teema sisu ja korraldus, ning lisada see täidetud küsimustikule. Kahjuks saatsid vaid üksikud koolid õppekava liikluskasvatust käsitleva osa väljavõtte, mistõttu polnud võimalik teha mingit analüüsi ega üldistust selle kohta, kas koolid on vastava õppekava osa koostanud ise või kopeerinud selle riiklikust õppekavast. (OÜ Liiklusbüroo, 2007.)

Koolide kodulehtedel avaldatud õppekavadest pea pooltel (49%) oli liikluskasvatuse lahti kirjutatud nii mahult kui ka ainetundidelt, mis andis mõnevõrra parema tulemuse, kui 2007. aastal OÜ Liiklusbüroo poolt läbi viidud uuringus (40%). Sarnaselt 2007 aasta uurimuses märgitule pean tõdemata, et saadud tulemus ei kajasta tegelikku olukorda, kuna 30% juhtudest ei olnud võimalik tutvuda kooli õppekavaga.

Käesoleva uurimistöö ja 2007. aastal OÜ Liiklusbüroo poolt läbi viidud uuringu põhjal võib väita, et Haridus- ja Teadusministeerium peaks rohkem tähelepanu pühendama koolide nõustamisele õppekavade, kui õppe- ja kasvatustegevuse alusdokumentide koostamisel ning järelevalvele nende dokumentide vastavuse üle riiklike õppekavade põhimõtetele ja eesmärkidele. Internetist on küll võimalik leida erinevaid juhendmaterjale, kuid tõenäoliselt ei ole selline lähenemine kvaliteetsete õppekavade koostamiseks piisav. Samuti tuleks haridus- ja teadusministril kehtestada õppeasutustele kindlad ja ühetaolised põhimõtted kohustuslike avalike dokumentide kajastamisele koolide ametlikel kodulehekülgedel.

Teise uurimisküsimusega soovisin leida vastuse küsimusele, kuidas on liikluskasvatuse integreeritud kooli õppeainetesse. Nii nagu valdavalt Euroopas, kuulub ka Eestis läbivate teemade rakendamise viisi kujundamine kooli pädevusse. Riiklikul tasemel on määratletud valdkonnad, tegevuse eesmärgid ja mõned üldised suunised, mida rakendamisel arvestada. Kool on siiski läbivate teemade rakendamisel see keskus, kes valib endale sobivaima viisi, planeerides rakendamisega seotud tegevusi ja viies need ellu. (Tartu Ülikooli haridusuuringute ..., 2010.)

Uuringu tulemusena selgus, et koolidel esines liikluskasvatuse integreerimisel õppeainetesse aga tõsisid puudusi. Liikluskasvatust käsitleti mõningal määral põhikooli I ja II astmes, kuid hilisemates kooliastmetes üha vähem. Gümnaasiumiastmes

liikluskasvatusega aga põhimõtteliselt enam ei tegeleta. Sarnasele järeldusele jõuti ka OÜ Liiklusbüroo poolt 2007 aastal läbi viidud uuringus, kus samuti märgiti, et üldiselt on liikluskasvatuse teema õppeainetesse integreeritud rohkem esimeses kooliastmes ja kõige vähem gümnaasiumi osas. (OÜ Liiklusbüroo, 2007.)

Reeglina piirdus liikluskasvatuse integratsioon kooli õppeprogrammi kampaaniapõhiste ja hooaegsete traditsiooniliste tegevustega:

- kooli algus;
- sügisene pime aeg ja helkuri kasutamine;
- kevadine jalgrattakursus.

Liikluskasvatus ei leidnud valdavalt realiseerimist vastavalt integreerimise põhimõtetele teadliku ja õppeaineid siduva teemakäsitlusena. Liiklusalane kasvatus oli üldjuhul jäetud kanda klassijuhatajatele, kellel aga sageli puudusid valdkonna eriteadmised.

Mida tähtsamal kohal on taotlustes õpilase aineülesed pädevused, seda suuremat tähelepanu tuleks pöörata üldistele ning püsivatele õppe- ja kasvatusstrateegiatele nii ainetunnis kui ka koolikeskkonnas laiemalt. Samas on aineülesete pädevuste kujunemiseks vajalik vastavate teadmiste-oskuste eksplitsiitne õppimine ka konkreetsetes ainetundides, n-ö sisenemiskohad. See eeldab, et riiklikus või kooliõppekavas määratletakse ühe või teise teadmise-oskuse (või pädevuse) eest vastutav õppeaine. Vastasel korral võib pädevus muutuda tõepoolest teemaks, mida n-ö möödaminnes puudutatakse. (Harro- Loit jt, 2007.)

Eelnevast lõigust selgub ka peamine põhjus liikluskasvatuse puudulikust käsitlemisest uurimusega hõlmatud üldhariduskoolides. Nagu esimese uurimisküsimuse tulemustest selgus, ei olnud koolid sageli liikluskasvatuse osa oma õppekavades konkreetsete õppeainetega sidunud, vaid piirdusid riikliku õppekava kopeerimisega kooli õppekavana. Seejuures oli kooli õppekavades aga deklaratiivselt rõhutatud läbivate teemade olulisust õppeprotsessis. Sellest tingituna tajusid aineõpetajatel küll kohustus läbivate teemadega tegelemiseks, kuid neil puudusid konkreetsete suunised ja ka vastutust mingi konkreetse valdkonnaga tegelemiseks. Selline olukord sundis õpetajad valima isiklikul äranägemisel omale ainetunnis käsitlemiseks läbivatest teemadest meelepärasema või paremini omandatud valdkonna. Käesoleva peatüki alguses viitasin ka ROSE 25 lõpparuandes ära märgitud samalaadsele ohustsenaariumile, kus hoiatati, et liikluskasvatus võib kergesti

jääda kõrvale teiste horisontaalselt konkureerivad teemade ees nagu terviseõpetus, keskkonna haridus ja narkomaania ennetamine.

Mitmes uurimuses osalenud ning heal või rahuldaval tasemel liikluskasvatusega üldhariduskoolis püsis liiklusohutus aineülese teemana aktuaalsena üksnes tänu ühele-kahele entusiastlikule õpetajale/huvijuhile, mis ei garanteeri aga pikas perspektiivis liikluskasvatustöö jätkusuutlikust ning võib viia õpetajate lahkumisel liikluskasvatustöö lõppemisele:

Õpetaja 2: ... Puudub järjepidev õpe. Eelmine aasta oli meil liiklusring aga see õpetaja läks kahjuks Soome ehitama ja keegi ei ole seda üle võtnud. ...

Õpetaja 28: ... Üks kehalise kasvatus õpetaja tegeles sellega, kuid tema läks lapsehoolduspuhkusele. Praegu ei tegele minu teada konkreetselt liikluskasvatusega mitte keegi. ...

Ohutusala õpetus – ja kasvatusala tegevust peab oskama läbi viia iga aineõpetaja, sest ka õpetaja osaleb ühiskonnas liiklejana, kasutab tuletikke ning käib ka ujumas. Ohutus on õppekava kohustuslik läbiv teema ning on seotud õpilase arenguga, puudutades olulisi valdkondi, mida ükski õppeaine eraldi ei käsitle, siis on oluline, et igas ainekavas on läbiva teema ohutus käsitlemine sõnastatud konkreetselt ja üheselt mõistetavalt. Õppeaine õpitulemused ja teised käsitletavat komponendid peavad olema selgelt ja üheselt mõistetavalt seotud läbiva teema ohutus õpitulemuste saavutamiseks. (Tartu Ülikooli haridusuuringute ..., 2009.)

Liikluskasvatus täidab oma eesmärgi üksnes siis, kui sellega tegeletakse pidevalt, mitte üksnes kampaaniapõhiselt. Seda eeldab ka läbivate teemade kontseptsioon. Lapse varajane liiklusohutusala koolitamine paneb aluse tema edaspidisele liiklusalasele käitumisele. Liikluskasvatuses on olulised komponendid teadmiste ja oskuste arendamine ning hoiakute kujundamine. Teadmiste, oskuste ja hoiakute paindliku rakendamise eeldus on aineüleline lähenemine eri õppeainete ning õpikeskkonna tasandite koostöö kaudu. Seda põhjusel, et ühe õppeaine raames kujunenud teadmisi, oskusi ja hoiakuid aitab kinnistada ja ülekantavamaks muuta nende kasutamine teises kontekstis. (samas.)

Läbivad teemad ei ole uus nähtus Eesti haridusmaastikul, kuid Tallinna Ülikooli Haapsalu Kolledži liiklusohutuse eriala üliõpilaste poolt 2010, 2011 ja 2012 aastatel läbi viidud intervjuudega hõlmatud üldhariduskoolides, kus hinnanguliselt 2/3 juhtudest esines probleeme liikluskasvatuse integreerimisega õppekavadesse. Kõige paremini iseloomustab uuringu tulemust üliõpilase hinnang:

Üliõpilane 56: ... Liikluskasvatuse on X Keskkoolis süsteemselt läbi mõtlemata. Õppekava eesmärke lugedes oleks lastevanematel õigus eeldada, et vajalikud teadmised ja oskused koolis omandatakse. Tegelikult ei vastuta liikluskoolitusega seotud eesmärkide saavutamise eest keegi. ...

Minul puuduvad teadmised õpetajate ettevalmistusest ja sellest, kuidas on Haridus- ja Teadusministeeriumi poolt korraldatud õppekavade rakendajate koolitamine läbivate teemade integreerimiseks ainekavadesse ning see ei ole ka käesoleva uurimistö teemaks, kuid liiga paljud uuringuga hõlmatud koolide õpetajad ei osanud näha seost liikluskasvatuse, õpetatava aine ja koolikeskkonna vahel. See on kindlasti valdkond, kus Haridus- ja Teadusministeerium peaks jõuliselt asuma realiseerima seadusest tulenevat koordineerivat rolli ning forsseerima koostööpartnerid Maanteeameti, Politsei- ja piirivalveameti ning kohalikud omavalitsused koolide nõustamiseks. Arvan, et ilma Haridus- ja Teadusministeeriumi aktiivse eestvedamiseta, olgu siis Maanteeameti või politsei juhtimisel, olukord liikluskasvatuse aineteülese integreerimisega koolides ei parane. Haridus- ja Teadusministeerium on siiski see avalik-õiguslik institutsioon, kelle poole koolid abi või tuge vajades esimeses järjekorras peaksid pöörduma. Nagu märkisin uurimistö alguses, on laste liikluskasvatuse korraldamisel haridus- ja liiklusvaldkondade tihedat põimumine Haridus- ja Teadusministeeriumi koordineerimisel määratud tänases õigusruumis kohustuslikuks normiks ka õigusaktide loojate poolt.

Kolmanda uurimisküsimusega soovisin teda saada, milline on Tallinna Ülikooli Haapsalu Kolledži liiklusohutuse eriala üliõpilaste poolt antud hinnang liikluskasvatuse olukorrale nende poolt läbi viidud intervjuudega hõlmatud üldhariduskoolides. Uurimistö tulemusel selgus, et hinnangule „hea“ vastas 17 (28%) intervjuuga hõlmatud üldhariduskooli liikluskasvatusalane tegevus, hinnangule „rahuldav“ vastas 24 (39%) intervjuuga hõlmatud üldhariduskooli liikluskasvatusalane tegevus ja hinnangule „mitterahuldav“ vastas 20 (33%) intervjuuga hõlmatud üldhariduskooli liikluskasvatusalane tegevus. Intervjuudest

oli märgata, et üliõpilaste ootused üldhariduskoolide liikluskasvatuse olukorrale on olnud kõrged ning tulemused ei ole vastanud ootustele. Kuna üliõpilased külastasid intervjuu korraldamiseks tõenäoliselt oma elukohajärgset õppeasutust, siis mitmedki tudengid liiklusohutuse valdkonna edendajatena otsustasid anda koostöö vormis edaspidi oma panuse konkreetse kooli õppetöövälisesse liikluskasvatusalasesse tegevusse. Reeglina pakkusid üliõpilased välja loengute, jalgrattajuhiloa kursuste jms korraldamise ning läbiviimise võimalusi, mille koolide esindajad ka tänulikult vastu võtsid. Üliõpilaste hinnangud jagunesid tänases kohalikus taustsüsteemis, mida ei võrreldud kõrge liiklusohutusega riikide liikluskasvatuse kogemusega. Selline võrdlus oleks tudengite hinnangut liikluskasvatuse olukorrale meie koolides tõenäoliselt kahandanud. Olles vestelnud telefoni teel ka paari intervjuu autoriga, selgus, et hinnangut andes püüti olla pigem optimistlikult positiivsed, kui negatiivse rõhutajad. Olles ise ühe uurimistöös osalenud intervjuu autor, võin ka isiklikult sellist suhtumist kooli liikluskasvatuse olukorrale hinnangu andmisel kinnitada.

Kolmanda uurimisküsimuse osas ei ole võimalik ettepanekuid olukorra parandamiseks teha. Kui paraneb liikluskasvatuse olukord üldhariduskoolides, paranevad ka hinnangulised tulemused.

Viimase uurimisküsimusega soovisin selgust saada Haridus- ja Teadusministeeriumi reaalsest tegevusest üldhariduskoolide liikluskasvatustöö koordineerimisel ja selles, kuidas on korraldatud selle alase töö järelevalve. Haridus- ja Teadusministeerium on seisukohal, et nende koordineeriv roll liikluskasvatuse seisneb valdavas ulatuses üksnes riiklike õppekavade arenduses ja nende rakendamise toetamises. Järelevalve liikluskasvatuse korralduse üle üldhariduskoolides on aga Maanteeameti pädevuses. Uurimistöös teoreetilises osas viidatud õigusaktid Haridus- ja Teadusministeeriumi sellist seisukohta aga ei toeta. Liiklusseaduse § 3 lg 4 määrab Haridus- ja Teadusministeeriumi mitte kujundama liiklushariduspoliitikat vaid liiklushariduspoliitikat reaalselt ellu viima. Ka liiklusseaduse alusel Vabariigi Valitsuse poolt kehtestatud laste liikluskasvatuse korruga on määratud lasteasutuses ja koolis laste liikluskasvatuse ja laste ohutuks liiklemiseks ettevalmistamise koordinaatoriks Haridus- ja Teadusministeerium. Ilmselgelt on õigusaktidest Haridus- ja Teadusministeeriumile tulenevad kohustused laiemad, kui pelgalt riiklike õppekavade arendamine ja nende rakendamise toetamine.

Üldhariduskoolides korraldatava liikluskasvatuse üle järelevalve korraldamine on tulenevalt põhikooli- ja gümnaasiumiseadusest ennekõike Haridus- ja Teadusministeeriumi ülesanne, mis saa olla tingitud Maanteeameti analüüsides või hinnangutest. Isegi juhul, kui Haridus- ja Teadusministeerium järgiks minule saadetud vastuses kajastatud järelevalve aluste põhimõtteid, oleks nende poolse liikluskasvatuse alase järelevalve algatamise piisavaks ajendiks pidanud kujunema Maanteeameti tellimisel juba 2007 aastal OÜ Liiklusbüroo poolt läbi viidud liikluskasvatuse uurimuse üldkokkuvõtte, mis viitas olulistele puudustele liikluskasvatuse kajastamisele koolide õppekavades. Haridus- ja Teadusministeerium kinnitab, et liikluskasvatuse läbi viimise üle ei ole nad kordagi järelevalvet teostanud.

Liikluskasvatust üldhariduskoolides on võimalik läbi viia üksnes piisava hulga kvalifitseeritud õpetajate olemasolul. Haridus- ja Teadusministeeriumi andmetel on liikluskasvatusalast täiendkoolitust saanud üksnes ~2% kõigist 14203 õpetajast! On hea tõdeda, et ministeerium on probleemi teadvustanud. Kui kuni 2013. aastani ei kavandatud õpetajate täiendkoolitust riiklikul tasemel, siis seoses täiendkoolituste rahastamise süsteemi muutustega 2013. aastal hakkab riik senisest enam kavandama õpetajate täiendkoolitusi riiklikul tasemel. Loodetavasti planeeritakse õpetajatele riiklikul tasandil ka liikluskasvatuslikku täiendõpet.

Uurimistöe teoreetilises osas rõhutasin, et kvaliteetne ja tõhus liikluskasvatus eeldab tihedat ning konstruktiivset koostööd erinevate liiklusohutuse eest vastutavate ametkondade vahel. Üks sellise koostöö kõrgetasemelisi väljundeid on Vabariigi Valitsuse liikluskomisjon. Paraku on Haridus- ja Teadusministeeriumi suhtumine liikluskomisjoni töösse olnud uuringuga seotud aastatel leige. Ministri või tema asendaja osalemine komisjoni töös on ministeeriumi poolt piiritletud kitsa, üksnes haridust käsitleva teemaringiga, mistõttu Haridus- ja Teadusministeerium on üksnes väga vähestel kordadel täitnud Vabariigi Valitsuse 27.02.2008 määrusest nr 106 tulenevat kohustust osaleda liikluskomisjoni korralistel töökoosolekutel.

Neljanda uurimisküsimuse tulemustel tuginevad ettepanekud kordavad suuresti esimese ja teise uurimisküsimuse ettepanekuid. Olen seisukohal, et Haridus- ja Teadusministeerium peab asuma täitma seadusest tulenevat koordineerivat rolli liiklushariduspoliitika elluviimisel ning tegema sellealast tõhusat koostööd riigi-, munitsipaal- ja erasektoriga.

Rohkem tuleb panustada üldhariduskoolide nõustamisse õppekavade koostamisel ja järelevalvesse selle üle, kaasates vajadusel Maanteeameti liikluskasvatuse ala spetsialiste. Kiiremas korras peab alustama üldhariduskoolide õpetajate liikluskasvatusalase ettevalmistuse ja täiendõppe korraldamisega.

Mõistmaks liikluskasvatuse rolli riiklikus liiklusohutuspoliitikas, peab haridus- ja teadusminister või tema esindaja hakkama aktiivselt osalema Vabariigi Valitsuse liikluskomisjoni töös.

KOKKUVÕTE

Käesoleva uurimistö eesmärgiks oli välja selgitada üldhariduskoolides lastega tehtava liikluskasvatustöö olukord.

Esimesele uurimisküsimusele vastuse saamiseks analüüsisin liikluskasvatuse käsitlust kooli õppekavas uuringuga seotud üldhariduskoolides. Intervjuudega hõlmatud 61-st üldhariduskoolist 22 (30%) õppekavad ei olnud koolide veebilehekülgedel avalikult kättesaadavad. Avaldatud 39-st õppekavast kolme (7%) kooli õppekavas liikluskasvatuse temaatika puudus täielikult, 17-ne (44%) üldhariduskooli õppekavad olid üldsõnalised ja 19-ne (49%) üldhariduskooli õppekavades oli liikluskasvatus lahti kirjutatud nii mahult kui ka ainetundidelt. Kokkuvõttes pean tõdema, et saadud tulemus ei kajasta tegelikku olukorda, kuna 30% juhtudest ei olnud võimalik kooli õppekavaga tutvuda.

Teisele uurimisküsimusele vastuse saamiseks viisin läbi Tallinna Ülikooli Haapsalu Kolledži liiklusohutuse eriala üliõpilaste poolt aastatel 2010, 2011 ja 2012 õppeaine HKL5009 – „Laste liiklusõpetus ja kasvatus“ raames läbiviidud mittestruktureeritud intervjuude kvalitatiivuuringu. Uuringu tulemusena selgus, et koolidel esines liikluskasvatuse integreerimisel õppeainetesse tõsiseid puudusi. Liikluskasvatust käsitleti mõningal määral põhikooli I ja II astmes, kuid hilisemates kooliastmetes üha vähem.

Kolmandale küsimusele vastuse saamiseks analüüsisin ja struktureerisin 2010, 2011 ja 2012 Tallinna Ülikooli Haapsalu Kolledži liiklusohutuse eriala õppeaine HKL5009 – „Laste liiklusõpetus ja kasvatus“ raames intervjuu läbi viinud üliõpilaste hinnangut intervjuueeritava õpetaja koolis korraldatava liikluskasvatuse olukorrale. Uuringu tulemusena selgus, et hinnangule „hea“ vastas 17 (28%) intervjuuga hõlmatud üldhariduskooli liikluskasvatusalane tegevus, hinnangule „rahuldav“ vastas 24 (39%) intervjuuga hõlmatud üldhariduskooli liikluskasvatusalane tegevus ja hinnangule „mitterahuldav“ vastas 20 (33%) intervjuuga hõlmatud üldhariduskooli liikluskasvatusalane tegevus.

Neljandale küsimusele vastuste saamiseks analüüsisin Haridus- ja Teadusministeeriumi vastuseid teemakohastele küsimustele. Olen seisukohal, et Haridus- ja Teadusministeerium

peab asuma täitma seadusest tulenevat koordineerivat rolli liiklushariduspoliitika elluviimisel ning tegema sellealast tõhusat koostööd riigi-, munitsipaal- ja erasektoriga. Kiiremas korras tuleb alustada üldhariduskoolide õpetajate liikluskasvatusalase ettevalmistuse ja täiendõppe korraldamisega. Mõistmaks liikluskasvatuse rolli riiklikus liiklusohutuspoliitikas, peab haridus- ja teadusminister või tema esindaja hakkama aktiivselt osalema Vabariigi Valitsuse liikluskomisjoni töös.

Heal tasemel ja järjepidev liikluskasvatus peaks läbi teadmiste, oskuste ja õigete hoiakute kujundamise välistama nii konfliktolukorrad kui võimaliku väärkäitumise liikluses. Ei ole õige ega ka õiglane teadmiste puudumisest tingitud väärhoiakuid hakata muutma või mõjutama läbi karmide sanktsioonide. Inimest tuleb eelkõige õpetada asjadest õigesti aru saama ja õigesti käituma. Parima liiklusohutusosalase tulemuse saavutamiseks peab lähtuma põhimõttest, et regulaarne liikluskasvatus algaks juba varajases koolieas ja toimuks süsteemselt läbi erinevate kooliastmete kuni autokoolini ja jätkuks koolituste, kampaaniate, infopäevade ja muu taolise vahendusel. Karistamine saab olla äärmuslik mõjutusvahend inimese suhtes, kes saab aru oma hälbivast käitumisest, mõistab selle ohtlikkust ja keelatud. Hirm karistuse ees ei õpeta õigesti käituma. Hirmuga õpetamise eest hoiatas juba 43 aastat tagasi ka kunagine tuntud autoinspektor ja liiklusõpikute autor Harry Taidre: „Saates last kooliteele tavaliselt ikka hoiatatakse: „Ära tänaval jookse, jää auto alla!“ See on õige, nii võib juhtuda. Tänaval peab käituma tähelepanelikult. Niisugune hoiatus külvab väikese inimese põue ka kartusekübeme. Hirmu kaaslaseks on aga ettevaatamatus, hooletus, väledad jalad. Tänavaga vastu peab kasvatama austust, mitte aga hirmu.“ (Taidre, 1970.)

Uuringust selgus, et liikluskasvatuse olukorraga intervjuudega hõlmatud üldhariduskoolides ei saa jääda rahule. Olukorra parandamiseks peavad Haridus- ja Teadusministeeriumi koordineerimisel tegema tõsist ja sisulist koostööd kõik liiklusohutuse eest vastutavad institutsioonid. Tõhus ja järjekindel liikluskasvatus on kiireim, mõjusaim ja odavaim meede liiklejate hoiakute kujundamisel ning liiklusohutusosalase olukorra parandamisel.

Uurimistöö põhjal leian, et:

- Haridus- ja Teadusministeerium peab suunama ressursse koolide nõustamisele õppekavade, kui õppe- ja kasvatustegevuse alusdokumentide koostamisel ning

järelevalvele nende dokumentide vastavuse üle riiklike õppekavade põhimõtetele ja eesmärkidele.

- Tänesest oluliselt suuremat tähelepanu tuleb pöörata õpetajate liiklusalasele väljaõppele. Ilma liiklusohutusosalaste teadmisteta hoiduvad õpetajad selle valdkonnaga tegelemisest ja liikluskasvatus võib seetõttu jääda kõrvale teiste „Tervise ja ohutuse“ valdkonna horisontaalselt konkureerivate teemade ees nagu terviseõpetus, keskkonna haridus ja narkomaania ennetamine.
- Mõistmaks liikluskasvatuse rolli riiklikus liiklusohutuspoliitikas, peab haridus- ja teadusminister või tema esindaja hakkama aktiivselt osalema Vabariigi Valitsuse liikluskomisjoni töös.

ALLIKAD

- Bachmann, T. & Maruste, R. (2003). *Psühholoogia alused*. (2., parand tr). Tallinn: Ilo.
- Eesti rahvusliku liiklusohutusprogrammi aastateks 2003-2015 täiendatud terviktekst*. (2012a). Tallinn: Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium. [2013, märts 10].
<http://www.valitsus.ee/UserFiles/valitsus/et/valitsus/arengukavad/majandus-ja-kommunikatsiooniministeerium/RLOP%20t%C3%A4iendatud%20terviktekst.pdf>
- Eesti rahvusliku liiklusohutusprogrammi aastateks 2003 - 2015 III etapi strateegiline eesmärk aastateks 2012 – 2015*. (2012b). Tallinn: Maanteeamet. [2013, märts 10].
http://www.mnt.ee/public/RLOP/RLOP_rakendusplaan_2012-2015.pdf
- Eesti turvalisuspoliitika põhisuundade aastani 2015 heakskiitmine. (2008). *Riigi Teataja I*. 25, 165.
- Eesti Vabariigi haridusseadus. (1992). *Riigi Teataja*. 12, 192.
- Eesti Vabariigi põhiseadus. (1992). *Riigi Teataja*. 26, 349.
- Erakooliseadus. (1998). *Riigi Teataja I*. 57, 859.
- Gümnaasiumi riiklik õppekava. (2011). *Riigi Teataja I*. 2.
- Haridusministeerium. (2000). *Liikluskasvatusest põhikoolis*. Tallinn: Aura trükk.
- Harro-Loit, H., Kello, K., Ugur, K., Kõiv, P. & Luisk, Ü. (2007) Läbivad teemad õppekavas. *Haridus*. 11-12/2007. [2013, märts 10].
http://haridus.opleht.ee/Arhiiv/11_122007/18-24.pdf
- Kuratorium für Verkehrssicherheit. (2005). *ROSE 25: Inventory and Compiling of a European Good Practice Guide on Road Safety Education Targeted at Young People: Final report*. [2013, märts 10].
http://ec.europa.eu/transport/rose25/documents/deliverables/final_report.pdf
- Kuratorium für Verkehrssicherheit. (2007). *SUPREME lõpparuande C-osa: Parimad liiklusohutusmeetmed: Riigitasandi liiklusohutusmeetmete käsiraamat*. [2013, märts 10].
http://ec.europa.eu/transport/roadsafety_library/publications/supreme_c_et.pdf
- Laste liikluskasvatuse kord. (2011). *Riigi Teataja I*. 2.
- Liiklusseadus. (2000). *Riigi Teataja I*. 3, 6.
- Liiklusseadus. (2010). *Riigi Teataja I*. 44, 261.

- OÜ Liiklusbüroo. (2007). *Liikluskasvatuse uurimus aastal 2007*. Tallinn: Maanteeamet.
[2013, märts 10].
<http://www.mnt.ee/failid/LKuuring.pdf>
- Pilli, E. (2009). *Väljundipõhise õppekava koostamine: juhendmaterjal töögruppidele*.
[2013, märts 10].
http://www.oppekava.ee/images/7/7b/%C3%95pitulemused_juhendmaterjal_31_03_09.pdf
- Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus. (2010). *Riigi Teataja I*. 41, 240.
- Põhikooli riiklik õppekava. (2011). *Riigi Teataja I*. 1.
- Statistikaamet. (2012). Üldhariduse päevaõppekoolid õppekeele ja koolitüübi järgi, aasta.
[2013, märts 10].
<http://www.stat.ee/58083>
- Taidre, H. (1970). *Mina ja tänav*. Tallinn: Eesti Raamat.
- Tartu Ülikooli haridusuuringute ja õppekavaarenduse keskus. (2009). *Läbivad teemad õppekavas: Juhendmaterjal*. [2013, märts 10].
http://www.oppekava.ee/images/5/5d/L%C3%A4bivad_teemad_juhendmaterjal_31_03_09.pdf
- Tartu Ülikooli haridusuuringute ja õppekavaarenduse keskus. (2010). *Läbivad teemad õppekavas ja nende rakendamine koolis*. [2013, märts 10].
http://www.ut.ee/curriculum/orb.aw/class=file/action=preview/id=807523/LT_KOGUMIK_I.pdf
- Transpordi arengukava 2006-2013 kinnitamine. (2007). *Riigi Teataja I*, 2007, 11, 54.

LISA 1. ERLOP RAKENDUSPLAAN 2012-2015 III ETAPI STRATEEGILISED EESMÄRGID (LASTE LIIKLUSKASVATUS)

VALDKOND D: HARIDUS JA KOOLITUS
Liiklusohutusalase haridus- ja koolitussüsteemi efektiivne toimimine ning liiklejade ettevalmistus toimetulekuks igapäevases liikluses

Meede D1: laste liikluskasvatus

Tegevuse kood	Eesmärk, mida toetab: (vt Eesmärgid)	Tegevused	Vastutaja	Kaasvastutajad	Rahastaja/rahastamise allikas	Näitaja	Tegevuse seis 2010. aastal	Tegevuse planeeritud seis 2015	Eesmärgi täitmisega kaasnevad kulud aastal (eurodes)					
									2012	2013	2014	2015	Planeeritud kulud perioodil 2012-2015 kokku	
D 1.1	LA1, LM1, LR1, LJ1, R4	Kohaliku omavalitsuse, kooli, koolieelse lasteasutuse ja lapsevanema koostöö kirjeldamine laste liikluskasvatuse läbiviimisel	KOV		KOV	Koostöö kirjeldus kohaliku omavalitsuse arengukava osana või lisana; liiklusohutusprogrammi või tegevuskava osana või lisana	puudub	60% KOVdest mis omavad kooli on kirjeldanud, kuidas laste liikluskasvatuse läbiviimisel koostööd tehakse	E	E	E	E	E	
D 1.2	LA1, LM1, LR1, LJ1, R4	Läbiva teema "Tervis ja ohutus" liiklusohutusega seotud õpiväljundite täpsustamine kõikides kooliasutustes ja gümnaasiumis ning hindamisvahendi koostamine liiklusohutuslaste pädevuste hindamiseks II kooliastmes	HTM	TÜ haridus-uuringute ja õppekava-arenduse keskus	HTM	Õpiväljundid on/ei ole täpsustatud. Hindamisvahend II kooliastmele on/ei ole välja töötatud	Tegevust on alustatud. On sõnastatud läbivate teemade liikluskasvatusalased õpiväljundid ja hindamise lähtealused II kooliastmele	Kõikide kooliastmete ja gümnaasiumi õppekavas on täpsustatud läbiva teema "Tervis ja ohutus" liiklusohutuslaste õpiväljundid. On valminud veebipõhine liiklusohutuslaste pädevuste hindamisvahend II kooliastmetele	E	E			E	
D 1.3	LA1, LM1, LR1, LJ1, R4	Läbiva teema "Tervis ja ohutus" II kooliastme liiklusohutuslaste pädevuste hindamisvahendi analüüs	MA	TÜ haridus-uuringute ja õppekava-arenduse keskus	MKM	Analüüs näitab, kas hindamisvahend võimaldab hinnata II kooliastmes läbiva teema "Tervis ja ohutus" liiklusohutuslaste pädevusi	Pole	Analüüsi tulemused selgunud			7 000	7 000	14 000	
D 1.4	LA1, LM1, LR1, LJ1, R4	Laste liikluskasvatuse läbiviimist toetava E-õppekeskkonna loomine	MA	HTM	MKM	E-õppekeskkond on/ei ole loodud	Alustatud olemasolevate õppematerjalide digitaliseerimist	E-õppekeskkond kasutajale avatud. Õppematerjalid on e-õppekeskkonnas vähemalt I ja II kooliastme jaoks	7 000	7 000	7 000	7 000	28 000	
D 1.5	LA1, LM1, LR1, LJ1, R4	Jala ja jalgrattaga liiklemise koolituse läbiviimiseks vajalike õppe- ja õppematerjalide koostamine ja valmistamine vastavalt koolieelsete lasteasutuste ja koolide ning laste liikluskasvatust läbi viivate koolitajate tellimusele	MA	Koolieelsed lasteasutused, koolid	MKM	Tellimuste ja nende täitmise üle peetakse arvestust. Õppeasutuste tellimused on/ei ole täidetud	Toimib vastavalt tellimustele.	Materjale toodetakse vastavalt õppeasutuste tellimusele	75 000	75 000	75 000	75 000	300 000	
D 1.6	LA1, LM1, LR1, LJ1, R4	Liikluskasvatusega seotud õpiväljundite kajastamine koolieelse lasteasutuse, põhikooli ja gümnaasiumi õppekavas ning üldtööplaanides	Koolipidaja	Koolieelsed lasteasutused, koolid	KOV	Liikluskasvatusega seotud õpiväljundid on kajastatud õppekavas ja üldtööplaanides	Mitterahuldav	Liikluskasvatusega seotud õpiväljundid on kajastatud õppekavas ja üldtööplaanides. Õppekavad on avalikustatud õppeasutuse kodulehel (hinnang koolieelsete lasteasutuste ja koolide ning KOV lüikes)	E	E	E	E	E	
D 1.7	LA1, LM1, LR1, LJ1, R4	Kaardistava uuringu läbiviimine koolieelsete lasteasutustes, põhikoolis ja gümnaasiumis liikluskasvatuse korraldamise ja läbiviimise kohta	MA	HTM	MKM	Uuring on/ei ole läbi viidud	Hetkeiseisu kohta hinnang puudub	Uuring läbi viidud	12 000				12 000	24 000
D 1.8	LA1, LM1, LR1, LJ1, R4	Kooli õppekava 4. ja 7. klasside loodusainete tunni raames veebipõhise projekti "Ohutu koolitee" läbiviimine.	MA	KOV, kool	MKM	Projektis osalenud laste arv kohalike omavalitsuste ning koolide lüikes.	Projekt on käivitatud, kuid puudub ülevaade projektis osalenud laste arvust koolide ja kohalike omavalitsuste lüikes.	Projektis on osalenud vähemalt sihtühma (4. või 7. klass) linnakoolide õpilased.	2 000	2 000	2 000	2 000	8 000	
D 1.9	LR1	Jalgratta juhtimisõiguse saamiseks vajaliku koolituse tagamine jalgratta juhiluba taotlevatele lastele	KOV	Jalgratturi koolitajad, MA	KOV	Koolituse läbinud laste arv KOV ning koolide lüikes	Ebaühtlane	Koolitus on tagatud kõikidele jalgratta juhiluba taotlevatele lastele.	E	E	E	E	E	
D 1.10	LR1	Jalgratta juhilubade elektrooniline arvestus liiklusregistris	MA	Jalgratturi eksamineerijad	MKM	On olemas/puudub	Puudub	Arvestus toimib	10 000	E	E	E	10 000	
D 1.11	LJ1	Liikluskasvatusega seotud õpiväljundite täpsustamine koolieelsetes lasteasutustes, põhikoolis ja gümnaasiumis ning üldtööplaanides	MA	Kooli, KOV	MKM	Koolituse läbinud laste arv KOV ning koolide lüikes	On olemas/puudub	Koolitus on tagatud ning on olemas hinnang selle läbiviimise kohta. Õppekavad on avalikustatud koolieelsete lasteasutuste ja koolide ning KOV lüikes	50 000	50 000	50 000	50 000	200 000	
D 1.12	LA1, LM1, LR1, LJ1, R4	Liikluskasvatusega seotud õpiväljundite täpsustamine koolieelsetes lasteasutustes, põhikoolis ja gümnaasiumis ning üldtööplaanides	MA	Kooli, KOV, PPA	MKM	Koolituse läbinud noorte arv KOV ning koolide lüikes	On olemas/puudub	Liikluskasvatusega seotud õpiväljundid on täpsustatud koolieelsetes lasteasutustes, põhikoolis ja gümnaasiumis ning üldtööplaanides. Õppekavad on avalikustatud koolieelsete lasteasutuste ja koolide ning KOV lüikes	60 000	80 000	100 000	120 000	360 000	
								Liikluskasvatusega seotud õpiväljundid on täpsustatud koolieelsetes lasteasutustes, põhikoolis ja gümnaasiumis ning üldtööplaanides. Õppekavad on avalikustatud koolieelsete lasteasutuste ja koolide ning KOV lüikes	E	E	E	E	E	

LISA 2. INTERVJUUDEGA HÕLMATUD KOOLIDE NIMEKIRI

Aruküla Vaba Waldorfkool
Audentese erakool
Audru Keskkool
E.Vilde nim Juuru Gümnaasium
Haapsalu Gümnaasium
Haapsalu Linna Algkool
Jõgeva Gümnaasium
Jüri Gümnaasium
Kaarma Põhikool
Kallavere Keskkool
Karksi-Nuia August Kitzbergi nimeline Gümnaasium
Kehtna Põhikool
Keila Kool
Kilingi-Nõmme Gümnaasium
Kohila Gümnaasium
Kohtla-Järve Järve Gümnaasium
Kohtla-Järve Vene Gümnaasium
Koigi Põhikool
Kolga Keskkool
Kolga-Jaani Põhikool
Kullamaa Keskkool
Kuusalu Keskkool
Lasnamäe Üldgümnaasium
Merivälja Kool
Narva Pähklimäe Gümnaasium
Nissi Põhikool
Oskar Lutsu Palamuse Gümnaasium
Paide Ühisgümnaasium
Paikuse põhikool
Palivere Põhikool

Pärnu Koidula Gümnaasium
Pärnu Raeküla Kool
Pärnu Ühisgümnaasium
Pärnu Ülejõe Gümnaasium
Rapla Vesiroosi Gümnaasium
Rapla Ühisgümnaasium
Ruila Põhikool
Saku Gümnaasium
Saku Gümnaasiumi Algkool
Suure-Jaani Gümnaasium
Tallinna 32. Keskkool
Tallinna Ehte Humanitaargümnaasium
Tallinna Kuristiku Gümnaasium
Tallinna Laagna Põhikool (erivajadustega laste kool)
Tallinna Läänemere Gümnaasium
Tallinna Mustamäe Humanitaargümnaasium
Tallinna Õismäe Gümnaasium
Tartu Descartes'i Lütseum
Tartu Karlova Gümnaasium
Tartu Katoliku Kool
Tartu Kesklinna Kool
Tartu Kunstigümnaasium
Türi Ühisgümnaasium
Uuemõisa algkool
Vaida Põhikool
Viljandi Valuoja Põhikool
Võnnu Keskkool
Vändra Gümnaasium

LISA 3. ÕPPEAINE HKL 5009 AINEPROGRAMM

HKL5009	Laste liiklusõpetus ja -kasvatus	
Aine kuuluvus	Aine kuulub liiklusohutuse õppekava III mooduli „Liikluskäitumine ja -koolitus“ kohustuslike ainete hulka	
Maht 4 EAP	Maht tundides: 104, sh kontakttunde 25, iseseisev töö 79	Õppesemester: K
Eesmärk	<ul style="list-style-type: none"> • anda ülevaade Eesti rahvusliku liiklusohutusprogrammi laste liiklusõpetuse ja -kasvatusega seonduvatest meetmetest; • luua võimalused liikluskasvatuse kui läbiva teema alushariduse ning põhikooli ja gümnaasiumi riiklikus õppekavas osatähtsuse mõistmiseks; • toetada pädevuste kujunemist lõimida liikluskasvatust igapäevasesse õppe-kasvatustegevusesse; • luua eeldused liikluskasvatusalase tegevuskava koostamiseks; • toetada õpetaja rolli teadvustamist liikluskasvatuse lõimimise protsessis. 	
Aine lühikirjeldus	<p>Käsitlemist leiavad järgmised teemad:</p> <p>Liikluskasvatuse aluseks on ohutuse väärtustamine. Liikluskasvatus läbiva teemana lasteasutuse õppekavas. Kursus võimaldab omandada teadmisi laste liikluskasvatusest ja selle lõimimisest igapäevase õppe kasvatustegevusega. Lühiülevaade eesti Rahvusliku Liiklusohutusprogrammi hariduse meetmete osast. Õpilaste ja õpetajate liikluskasvatusalaste teadmiste alase uuringu tutvustamine. Liikluskasvatusalaste tegevuskavade koostamine.</p>	
Õpiväljundid	<p>Üliõpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. teab liikluskasvatuse olemust alushariduses ja põhikoolis ning gümnaasiumis. 	

	<p>2. Oskab analüüsida liikluskasvatuse olemust ja seoseid igapäevase õppe- ja kasvatustegevusega.</p> <p>3. Oskab koostada liikluskasvatusalast tegevuskava.</p> <p>4. Oskab analüüsida liikluskasvatusalast olukorda lasteasutuses.</p>
Hindamisvorm	<p>Eksam – koosneb kahest osast</p> <p>1. Küsimustik mille alusel on eelnevalt intervjueeritud õpetajaid. 50 %</p> <p>2. Ettekanne lasteasutuses läbiviidud intervjueerimise tulemuste ettekandmise eest 50 %</p>
Õppejõud:	Urve Sellenberg
Ingliskeelne nimetus:	Children Traffic safety education
Eeldusaine:	Ei ole
Kohustuslik kirjandus:	<p>Maanteeamet 2001, Liikluskasvatus enne kooli. Abimaterjal lapsevanemale ja õpetajale.</p> <p>Maanteeamet, 2007 Liikluskasvatuse uurimus;</p> <p>Eesti Rahvuslik Liiklusohutuse Programm ja rakenduskava, www.mnt.ee</p>
Asenduskirjandus: (üliõpilase poolt läbi töötatava kirjanduse loetelu, mis katab ainekursuse loengulist osa)	<p>THM, Tallinn, 2000 liikluskasvatus põhikoolis;</p> <p>Maanteeamet, liikluskasvatusest http://www.mnt.ee/index.php?id=12635</p>
Õppetöös osalemise ja eksamile pääsemise nõuded	<p>1. Osavõtt vähemalt 75% seminaridest</p> <p>2. Iseseisva töö õigeaegne esitamine ja töö on hinnatud positiivselt</p>
Iseseisva töö nõuded	Iseseisev töö seisneb kohustusliku kirjanduse lugemises eesmärgiga saada teadmisi loengus käsitletud liikluskasvatusalaste teemade kohta.
Õpiväljund	

Tabel liikluskasvatuse kui õppekava läbiva teema õppeeesmärkide saavutamise kohta.

Kriteerium 1: Oskab koostada ja paigutada tabelisse liikluskasvatusalased eesmärgid vanuseastmeti.

A	Tabel on koostatud ja ülesehitatud arusaadavalt. Liikluskasvatusalased eesmärgid sõnastatud loogiliselt ja arvestusega kergemalt raskemale. Eesmärgid on seatud igale vanuserühmale, lisatud on põhjendused. Tabeli koostamisel on järgitud etteantud nõudeid, vormistus ja keelekasutus korrektne. 90– 100 p
B	Tabel on koostatud ja ülesehitatud arusaadavalt. Liikluskasvatusalased eesmärgid sõnastatud loogiliselt ja arvestusega kergemalt raskemale. Eesmärgid on seatud igale vanuserühmale. Tabeli koostamisel on järgitud etteantud nõudeid, vormistus ja keelekasutus korrektne. 80 -89p
C	Tabel on koostatud ja ülesehitatud arusaadavalt. Liikluskasvatusalased eesmärgid sõnastatud loogiliselt ja arvestusega kergemalt raskemale. Eesmärgid on seatud vähemalt ühele vanuserühmale. Tabeli koostamisel on järgitud etteantud nõudeid, vormistus ja keelekasutus korrektne. 70-79p
D	Tabel on koostatud ja ülesehitatud arusaadavalt. Liikluskasvatusalased eesmärgid sõnastatud loogiliselt ja arvestusega kergemalt raskemale. Tabeli koostamisel on järgitud etteantud nõudeid, vormistus ja keelekasutus korrektne. 60 – 69p
E	Tabel on koostatud ja ülesehitatud arusaadavalt. Liikluskasvatusalased eesmärgid on sõnastatud. Eesmärgid on seatud vähemalt ühele vanuserühmale. Tabeli koostamisel on järgitud etteantud nõudeid, vormistus ja keelekasutus korrektne. 50-59p

<p>Suulise eksami hindamiskriteeriumid</p>	<p>Suulise eksami hindamiskriteeriumid on:</p> <table border="1" data-bbox="564 416 1426 2011"> <tr> <td data-bbox="564 416 683 855">A</td> <td data-bbox="683 416 1426 855"> <p>Intervjuul kasutatav küsimustik on koostatud sellise arvestusega, et analüüsidest vastuseid selgub liikluskasvatusalane tegevus lasteasutuses. Ettekanne sisaldab üliõpilase tähelepanekuid ja ettepanekuid liikluskasvatusalase tegevuse kaardistamiseks lasteasutuses. Esitlus on koostatud PowerPoint programmis ja vastab nõuetele. 90-100p</p> </td> </tr> <tr> <td data-bbox="564 855 683 1240">B</td> <td data-bbox="683 855 1426 1240"> <p>Intervjuul kasutatav küsimustik on koostatud sellise arvestusega, et analüüsidest vastuseid selgub liikluskasvatusalane tegevus lasteasutuses. Ettekanne sisaldab üliõpilase tähelepanekuid liikluskasvatusalase tegevuse kaardistamiseks lasteasutuses. Esitlus on koostatud PowerPoint programmis ja vastab nõuetele. 80-89p</p> </td> </tr> <tr> <td data-bbox="564 1240 683 1626"></td> <td data-bbox="683 1240 1426 1626"> <p>Intervjuul kasutatav küsimustik on koostatud sellise arvestusega, et analüüsidest vastuseid selgub liikluskasvatusalane tegevus lasteasutuses. Ettekanne sisaldab üliõpilase tähelepanekuid ja ettepanekuid liikluskasvatusalase tegevuse kaardistamiseks lasteasutuses. Esitlus on koostatud PowerPoint programmis ja 70-79p</p> </td> </tr> <tr> <td data-bbox="564 1626 683 1957"></td> <td data-bbox="683 1626 1426 1957"> <p>Intervjuul kasutatav küsimustik on koostatud sellise arvestusega, et analüüsidest vastuseid selgub liikluskasvatusalane tegevus lasteasutuses. Ettekanne sisaldab üliõpilase tähelepanekuid. Esitlus on koostatud PowerPoint programmis ja vastab nõuetele. 60-69p</p> </td> </tr> <tr> <td data-bbox="564 1957 683 2018"></td> <td data-bbox="683 1957 1426 2018"> <p>Intervjuul kasutatav küsimustik on koostatud sellise</p> </td> </tr> </table>	A	<p>Intervjuul kasutatav küsimustik on koostatud sellise arvestusega, et analüüsidest vastuseid selgub liikluskasvatusalane tegevus lasteasutuses. Ettekanne sisaldab üliõpilase tähelepanekuid ja ettepanekuid liikluskasvatusalase tegevuse kaardistamiseks lasteasutuses. Esitlus on koostatud PowerPoint programmis ja vastab nõuetele. 90-100p</p>	B	<p>Intervjuul kasutatav küsimustik on koostatud sellise arvestusega, et analüüsidest vastuseid selgub liikluskasvatusalane tegevus lasteasutuses. Ettekanne sisaldab üliõpilase tähelepanekuid liikluskasvatusalase tegevuse kaardistamiseks lasteasutuses. Esitlus on koostatud PowerPoint programmis ja vastab nõuetele. 80-89p</p>		<p>Intervjuul kasutatav küsimustik on koostatud sellise arvestusega, et analüüsidest vastuseid selgub liikluskasvatusalane tegevus lasteasutuses. Ettekanne sisaldab üliõpilase tähelepanekuid ja ettepanekuid liikluskasvatusalase tegevuse kaardistamiseks lasteasutuses. Esitlus on koostatud PowerPoint programmis ja 70-79p</p>		<p>Intervjuul kasutatav küsimustik on koostatud sellise arvestusega, et analüüsidest vastuseid selgub liikluskasvatusalane tegevus lasteasutuses. Ettekanne sisaldab üliõpilase tähelepanekuid. Esitlus on koostatud PowerPoint programmis ja vastab nõuetele. 60-69p</p>		<p>Intervjuul kasutatav küsimustik on koostatud sellise</p>
A	<p>Intervjuul kasutatav küsimustik on koostatud sellise arvestusega, et analüüsidest vastuseid selgub liikluskasvatusalane tegevus lasteasutuses. Ettekanne sisaldab üliõpilase tähelepanekuid ja ettepanekuid liikluskasvatusalase tegevuse kaardistamiseks lasteasutuses. Esitlus on koostatud PowerPoint programmis ja vastab nõuetele. 90-100p</p>										
B	<p>Intervjuul kasutatav küsimustik on koostatud sellise arvestusega, et analüüsidest vastuseid selgub liikluskasvatusalane tegevus lasteasutuses. Ettekanne sisaldab üliõpilase tähelepanekuid liikluskasvatusalase tegevuse kaardistamiseks lasteasutuses. Esitlus on koostatud PowerPoint programmis ja vastab nõuetele. 80-89p</p>										
	<p>Intervjuul kasutatav küsimustik on koostatud sellise arvestusega, et analüüsidest vastuseid selgub liikluskasvatusalane tegevus lasteasutuses. Ettekanne sisaldab üliõpilase tähelepanekuid ja ettepanekuid liikluskasvatusalase tegevuse kaardistamiseks lasteasutuses. Esitlus on koostatud PowerPoint programmis ja 70-79p</p>										
	<p>Intervjuul kasutatav küsimustik on koostatud sellise arvestusega, et analüüsidest vastuseid selgub liikluskasvatusalane tegevus lasteasutuses. Ettekanne sisaldab üliõpilase tähelepanekuid. Esitlus on koostatud PowerPoint programmis ja vastab nõuetele. 60-69p</p>										
	<p>Intervjuul kasutatav küsimustik on koostatud sellise</p>										

		arvestusega, et analüüsid vastuseid selgub liikluskasvatusalane tegevus lasteasutuses. Esitlus on koostatud PowerPoint programmis. 50-59p
Täiendav informatsioon kursuse sisu kohta. Kursuse jaotumine teemade kaupa, sh seminaride toimumise ajad.	7.02.2011 (5h)	Loeng: Liiklusohutuse ja liikluskasvatuse seosed. Liikluskasvatus, kui sotsiaalne protsess. Seminar: Laste liikluskasvatuse eesmärk
	8.03.2011 (6h)	Loeng: Liikluskasvatus lasteasutuse õppekavas ja tegevusplaanides. Laste ja õpetajate liiklusohutusosalased pädevused. Nõuded eksamitööle – küsimustiku koostamise põhimõtted, esitluse vormistusnõuded.
	21.03.2011 (5h)	Loeng : Liikluskasvatusalase tegevuskava koostamine. Uuringutulemuste analüüsimine, eesmärkide püstitamine.
	22.03.2011 (4h)	Loeng: Praktiline tegevus liikluskasvatusalaste õppematerjalidega.
	25.04.2011 (4h)	Ülevaade iseseisva töö tulemustest, analüüs. Eksam

LISA 4. KÜSIMUSED HARIDUS- JA TEADUSMINISTEERIUMILE

1. VV 20.10.2011 määruse nr 136 Laste liikluskasvatuse korra § 4 määrab lasteasutuses ja koolis laste liikluskasvatuse ja laste ohutuks liiklemiseks ettevalmistamise koordinaatoriks Haridus- ja Teadusministeeriumi (edaspidi HTM). Palun selgitage lühidalt, kuid ülevaatlikult HTM-i koordineerivat rolli ja initsiatiivi laste liikluskasvatuse ja laste ohutuks liiklemiseks ettevalmistamisel (periood 2010, 2011 ja 2012)² järgmistest aspektidest:

- a) HTM vahetu/reaalne koostöö maavanemate, kohalike omavalitsuste ja omavalitsusliitudega (millises vormis, millises mahus, millised on olnud tulemused)?;
- b) HTM vahetu/reaalne koostöö Politsei- ja piirivalveametiga (millises vormis, millises mahus, millised on olnud tulemused)?;
- c) HTM vahetu/reaalne koostöö Maanteeametiga (millises vormis, millises mahus, millised on olnud tulemused)?

2. Liiklusohutus on läbi mitmete erinevate valdkondade (siseturvalisus, keskkond, transport, haridus jms) märgitud korduvalt ühena tähtsatest riiklikest prioriteetidest. Liiklusohutuse valdkonna olulisust on rõhutatud ka Euroopa Liidu tasandil. Põhikooli ja gümnaasiumi riiklike õppekavade alusel peab liikluskasvatust korraldama aineülese läbiva teema „Tervis ja ohutus“ raames. Riiklikku järelevalvet kooli õppe- ja kasvatustegevuse üle teostab põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse alusel HTM või haridus- ja teadusministri ülesandel kooli asukohajärgne maavanem:

- a) Kui mitmel korral on HTM organiseerinud maavanemate kaudu või ise läbi viinud riikliku järelevalve meetmeid, mille üheks eesmärgiks on olnud kontrollida üldhariduskoolides liikluskasvatuse korraldust (2010, 2011 ja 2012)?;
- b) Kui mitmel korral on nendel aastatel riikliku järelevalve tulemusena tuvastatud üldhariduskoolides rikkumisi läbiva teema „Tervis ja ohutus“ raames korraldatava liikluskasvatuse läbiviimisel?;
- c) Millised on olnud peamised probleemid ja milliseid meetmeid on ette võetud nende kõrvaldamiseks ning kes on nimetatud rikkumised tuvastanud (HTM või maavanem)?

---

² Vaatamata sellele, et jõusolev VV määrus laste liikluskasvatusest on kehtestatud 2011, on samasisuliste määruste erinevad redaktsioonid HTM koordineerivat rolli rõhutanud juba 1996 aastast.

3. HTM on Vabariigi Valitsuse 05.08.2004 määruse nr 265 alusel Eesti Hariduse Infosüsteemi vastutavaks töötajaks. Antud infosüsteemi alamregistri andmed õpetajate ja õppejõudude kohta võimaldavad tagada õpetajate kutse-, eri- ja ametialase ettevalmistuse ja täiendamise võimaluste sihipärasemaks muutmist, õpetajate koolitusvajaduse prognoosimist ning õpetajate kvalifikatsiooni ja järelkasvu vajaduse prognoosimise hindamist:

- a) Kui palju on infosüsteemi kantud ning käesoleval ajal realselt üldhariduskoolides praktiseerivaid õpetajaid kokku?;
- b) Kui paljud neist on saanud liikluskasvatusalast koolitust või täiendkoolitust, millises mahus?;
- c) Milline on õpetajate liiklusalase koolitusvajaduse prognoos ja kitsaskohad?

4. Kui mitmel korral on haridus- ja teadusminister Vabariigi Valitsuse poolt 27.02.2008 määrusega nr 106 määratud komisjoni liikmena osalenud liikluskomisjoni korralistel töökoosolekutel aastate lõikes (2010, 2011, 2012) ja milliseid hariduse valdkonda, sh liikluskasvatust puudutavaid teemasid on ta nimetatud aastatel esitanud liikluskomisjonile?

5. Milline on HTM hinnang liikluskasvatuse tänasele olukorrale üldhariduskoolides?

LISA 5. HARIDUS- JA TEADUSMINISTEERIUMI VASTUSED

Täname huvi tundmast liikluskasvatuse olukorra kohta Eestis. Haridus- ja teadusministeeriumi koordineeriv roll liikluskasvatuse osas seisneb eelkõige Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava ning Põhikooli ja gümnaasiumi riiklike õppekavade arenduses ja nende rakendamise toetamises. Ministeeriumi juhtimisel on välja töötatud ning 2010. aastal vastu võetud uued põhikooli ja gümnaasiumi riiklikud õppekavad, kus liikluskasvatusel on oluline koht läbiva teema „Tervis ja ohutus“ raames. Uute õppekavade kehtima hakkamisega seoses korraldati erinevates Eesti piirkondades väga mitmeid arutelusid ja seminare, kus uute õppekavade rakendamist käsitleti.

Tartu Ülikooli haridusuuringute ja õppekavaarenduse keskuselt on tellitud juhendmaterjal läbiva teema „Tervis ja ohutus“ rakendamiseks. Materjaliga on võimalik tutvuda siin http://www.ut.ee/curriculum/orb.aw/class=file/action=preview/id=976911/LT_kogumik_II_osa_loplik.pdf.

Liikluskasvatuse läbi viimise üle ei ole Haridus- ja teadusministeerium järelevalvet teostanud. Laste liikluskasvatuse korra järgi analüüsib ning hindab liikluskasvatusalast tegevust ja olukorda Maanteeamet, kes esitab olukorra analüüsist tulenevad soovitused ja ettepanekud Haridus- ja Teadusministeeriumile ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile. Nende soovituste ja ettepanekute põhjal saame otsustada järelevalve vajaduse ja aja ning vajalike järgmiste meetmete rakendamise üle.

Uued riiklikud õppekavad rakendatakse koolide kõikides astmetes 2012./2013. õppeaasta lõpuks. Riiklikku järelevalvet ei kavandata õppekavade rakendumise üle kindlasti enne, kui nende järgi on mõned aastad koolides töötatud. Küll aga on Haridus- ja teadusministeeriumi poolt tellitud eelmise riikliku õppekava rakendamise osas 2010. aastal Tartu Ülikooli haridusuuringute ja õppekavaarenduse keskuselt uuring läbivate temade rakendamise strateegiatest koolis. Uuringu aruande ja kokkuvõttega tulemustest on võimalik tutvuda siin <http://www.ut.ee/curriculum/453380>.

Haridus- ja teadusministeerium osales Rahvusliku Liiklusohutusprogrammi, selle rakenduskava ja Laste liikluskasvatuse korra väljatöötamisel. Võetud kohustuse täitmiseks on ministeerium tellinud Tartu Ülikooli haridusuuringute ja õppekavaarenduse keskuselt

materjali, kus täpsustatakse läbiva teema "Tervis ja ohutus" liiklusohutusega seotud õpiväljundeid kõikide kooliastmete jaoks. Koostamisel on ka hindamisvahend liiklusohutusosalaste pädevuste hindamiseks II kooliastmes. Nimetatud materjalid valmivad koostöös Maanteeameti, õpetajate jt spetsialistidega. Täpsema info saamiseks palun pöörduda Juta.Jaani@ut.ee .

Varasemalt (2010. aastal) on Haridus- ja teadusministeerium tellinud Rahvusliku liiklusohutusprogrammi raames SA-lt Innove juhendmaterjali geograafia ja loodusõpetuse õpetajatele "Koolitee ohtlike kohtade kaardistamine". Samuti telliti Regiolt selle materjali kasutamiseks veebipõhine kaardirakendus (GIS). SA Innove kaudu koostöös Maanteeametiga viidi läbi täienduskoolitus õpetajatele juhendmaterjalide ja rakenduse kasutamiseks. Täpsema info osas palun pöörduda Ene.Kulderknup@innove.ee.

Rääkisime täna hommikul Urve Sellenbergiga Maanteeametist ja parandan, et Haridus- ja teadusministeerium on küll tellinud Rahvusliku liiklusohutusprogrammi raames SA-lt Innove kaudu geograafia ja loodusõpetuse õpetajatele "Koolitee ohtlike kohtade kaardistamise" täienduskoolitusi, kuid kaardirakendus GIS on tellitud Maanteeameti poolt ja kuulub neile. Vabandan vale info edastamise pärast.³

Haridus- ja teadusministeerium osaleb vastavalt Laste liikluskasvatuse korrale ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi poolt korraldatud liikluskasvatuslike tegevuste projektide kavandamisel laste ohutuks liiklemiseks ettevalmistamisel. Osalemine toimub Liikluskasvatuse korra kohaselt vastavalt Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi poolsele ettepanekule ja kokku lepitud ajakavale.

Liikluskomisjoni koosolekutel osales haridus- ja teadusminister eelkõige siis, kui käsitleti hariduse valdkonnaga seotud teemasid. 06.12.2011 kirjaga nr 1.1-11/11/9810 on haridus- ja teadusministri asemel komisjoni liikmeks esitatud kantsler Janar Holm, kuid Vabariigi Valitsuse korraldust (<https://www.riigiteataja.ee/akt/12933250?leiaKehtiv>) ei ole muudetud.

---

³ HTM poolt hiljem saadetud täpsustus eelnevale vastusele

Täienduskoolituse osas on perioodil 01.09.2007 – 31.08.2012 Eesti hariduse infosüsteemi andmetel läbinud liikluskasvatusealaseid täienduskoolitusi ~2% kõigist 14203 õpetajast. Arvesse on võetud 10.11.2012 seisu alusel kehtivate lepingutega õpetajad ning täienduskoolitused, mille nimetus sisaldab sõna "liiklus". Arvestades, et osade täienduskoolituste puhul on koolid nimetuse märkimata jätnud ning kõikide vastava valdkonna koolituste pealkirjades ei pruugi kajastuda sõna „liiklus“, võib tegelik koolituste läbinute hulk olla veidi suurem. Kõikidel õpetajatel on kohustus viie aasta jooksul läbida vähemalt 160 tunni ulatuses täienduskoolitust nende professionaalse arengu jaoks kõige olulisemates valdkondades (sh ka liikluskasvatuse alased koolitused). Kuni 2013. aastani ei kavandatud õpetajate täienduskoolitust riiklikul tasemel. Seoses täienduskoolituste rahastamise süsteemi muutustega 2013. aastal hakkab riik senisest enam kavandama õpetajate täienduskoolitusi riiklikul tasemel. Täpsema info saamiseks palun pöörduda signe.granstrom@hm.ee.

Lugupidamisega

Siiri Lepasaar

Haridus- ja teadusministeerium

Üldharidusosakond

23.04.2013

LISA 6. ÜLEVAADE VABARIIGI VALITSUSE LIKLUSKOMISJONI TÖÖST 2011. AASTA TEISEL POOLEL JA 2012. AASTA ESIMESEL POOLEL

I. Vabariigi Valitsuse liikluskomisjoni koosseisust ja selle töö korraldusest

Vabariigi Valitsuse liikluskomisjon (edaspidi komisjon) tegutseb alates 2008. aastast vastavalt Vabariigi Valitsuse korraldusele nr 106 „Liikluskomisjoni moodustamine“ . 17. mail 2012. aastal muutis Vabariigi Valitsus oma korraldusega nr 217 komisjoni liikmete määramise põhimõtet. Komisjoni liikmeks ei ole enam konkreetne isik, vaid on esindatud ametkonna ametikoha või muu organisatsiooni nimetus (erandiks on OÜ Advokaadibüroo Sirk ja Saareväli esindaja härra Indrek Sirk). Jätkuvalt on komisjoni koosseisus:

- Kuus ministrit: majandus- ja kommunikatsiooniminister, siseminister, haridus- ja teadusminister, justiitsminister, rahandusminister, sotsiaalminister. Kaks esimest neist on vastavalt määratud komisjoni esimeheks ja aseesimeheks.
- Kahe ameti peadirektorid: Maanteeameti peadirektor ja politseipeadirektor;
- Kahe haridus- ja teadusasutuse esindajad: Tallinna Tehnikaülikooli ja Tallinna Tehnikakõrgkooli esindajad;
- Eesti Linnade Liidu ja Tallinna Linnavalitsuse esindajad;
- Mittetulundusühingu Eesti Liikluskindlustuse Fondi, Autoettevõtete Liidu ja advokaadibüroo esindajad.

25. aprillil 2012. aastal toimunud komisjoni istungil otsustati nimetada komisjoni liikmeks ka regionaalminister.

Käsitletud perioodi (2011. aasta teine pool ja 2012. aasta esimene poolaasta) jooksul on komisjon pidanud 4 koosolekut: 2 neist 2011. aastal ja 2 käesoleval aastal. Komisjon jätkas oma tööd varem kinnitatud töökorra kohaselt: komisjoni sekretär, Maanteeameti (edaspidi MA-i) nõuniku kt Villu Vane, esitas enne korraliste koosolekute toimumist komisjoni liikmetele tutvumiseks päevakorra projekti ja ettevalmistatud materjalid. Koosolekuid juhatas komisjoni esimees või tema äraolekul aseesimees. Komisjoni koosolekute järel koostati protokollid, kuhu kanti kõik komisjoni otsused iga päevakorrapunkti kohta.

Komisjoni liikmete osavõtt on olnud 8 – 11 liiget koosoleku kohta. Toimunud koosolekutel ei osalenud ega saanud oma asendajat haridus- ja teadusminister ning rahandusminister. Ühele istungile saatis oma esindaja sotsiaalminister. Komisjoni esimees

tuletas 25. aprillil 2012. aastal toimunud koosolekul liikmetele meelde asendamise võimalust.

Komisjoni nõupidamistel kutsuti külalistena osalema 5 – 14 erinevate tegevusvaldkondade eksperti.

II. Istungitel käsitletud teemad ja vastuvõetud otsused

Iga koosoleku läbivaks teemaks on olnud ülevaade liiklusohutuse olukorrast riigis, milles toodi esile peamised liiklusohutuse näitajad: liiklusõnnetustes hukkunute ja vigastatute arvud, inimkannatanutega aset leidnud liiklusõnnetuste toimumiskohad, liigid ja peamised põhjused, samuti muud statistikaandmed kannatanute, vigastatute ja õnnetuste põhjustajate kohta. 2011. aastal alanud olukorra märgatava halvenemise tõttu otsustas komisjon 2012. aasta alguses läbi viia üldise sõnumiga liiklusohutuskampania, mis lisaks tavapärasele kampaniatele pööraks erilist tähelepanu liiklejate hoolimatule käitumisele. MA ning Politsei- ja Piirivalveamet (edaspidi PPA) tutvustasid komisjonile ettepanekuid ja tegevusi liiklusolukorra kiiremaks parandamiseks. Nendest kolm kiitsid komisjoni liikmed kohe heaks (mitte tõsta 2012. aastal 1+1 maanteedel suvist piirkiirust, suurendada liiklusjärelvalve mahtu ja selle tõhusust ning soetada juurde vajalik kogus jaotusmaterjale). Ülejäänud ettepanekud (sh alkoholi müügi keeld tanklates, kohustuslik alkomeeter igas sõidukis, alkoholi müügi- ja/või tarbimiskohtades, kõrvalteedel talvise piirkiiruse vähendamine 80 km/h, vilkuvast rohelisest loobumine jt) otsustati avaliku arutelu tekitamiseks avalikustada.

Enne Vabariigi Valitsusele esitamist tutvustati komisjonile Rahvusliku liiklusohutusprogrammi aastateks 2003 – 2015 (edaspidi RLOP-i) III etapi uut rakendusplaani aastateks 2012 – 2015. Komisjon toetas RLOP-i täpsustatud strateegilist eesmärki: saavutada Eestis olukord, mil liikluses ei hukkuks enam kui 75 inimest ja vigastatute arv ei ületaks 1500 aastas (2013 – 2015 aastate keskmise väärtusena). Uue rakendusplaani väljatöötamise kaasati erinevate ametkondade, teadusvaldkondade, Eesti Linnade Liidu ja Eesti Maaomavalitsuse Liidu esindajaid.

PPA esitas komisjonile ülevaate liiklusjärelvalvest 2011. aastal. PPA prioriteetseteks tegevusteks on järelvalve elu ja tervist mõjutava käitumise üle, s.t. kiiruse ületamise, turvavarustuse puudumise või vale kasutamise ja alkoholijoobes sõiduki juhtimise üle. Kuna 2011. aastal ja 2012. aasta alguses olukord liikluses näitas negatiivset trendi, on PPA tänu oma sisemistele ümberkorraldustele suutnud suurendada järelvalve mahtu 10% võrra.

2011. aasta lõpus arutas komisjon väärtemenetluse lihtsustamist. Justiitsministeeriumi (edaspidi JM-i) eestvedamisel kokkukutsutud töörühm analüüsis menetluse kiirendamise võimalusi ja tegi vastavad ettepanekud õigusloome muutmiseks. Komisjoni liikme I. Sirgi ettepanek jätkas antud teemat. Ettepaneku kohaselt oleks vaja analüüsida liiklusalaseid väärtekoosseise nende liiklus- ja ühiskonnaohtlikkuse vaatenurgast ja menetleda selliseid liiklusrikkumisi, mis ei ole otseselt ohuks inimeste elule ja tervisele, teiste pädevate isikute poolt, kohaldades tsiviilõiguse või haldusmenetluse sätteid.

Seoses asulates toimunud liiklusõnnetuste osakaalu märkimisväärse suurendamisega tutvus komisjon jätkuvalt kohalike omavalitsuste liiklusohutuslaste tegevustega. Käsitatud perioodil esinesid istungitel Narva, Viljandi ja Haapsalu linnavalitsuste esindajad. Komisjon võttis teadmiseks ja andis oma soovitusi Narva liiklusohutusprogrammi tegevuste rakendamise, Viljandi liikluskomisjoni töö ja Haapsalu kergliiklejate ohutusele suunatud projekti kohta. Mitme osapoolte tõhusat koostööd nõudva Tallinna automaatjärelevalve projekti arutamisel pidas komisjon vajalikuks välja töötada kompromisslahendus, kuidas kaamerate juurutamisega seotud ülesanded ja kohustused osapoolte vahel jagunevad.

JM esitas komisjonile ülevaate kriminaalhooldusalustega läbiviidavast kasvatustööst ja joobes juhtide karistuspraktika uuringu tulemused. Joobes sõidukijuhtimise süütegude eest karistatud isikute retsidiivsuse analüüsi kavandab JM 2013. aastaks. Komisjon võttis informatsiooni teadmiseks ja avaldas soovi tutvuda ka jätku-uuringu tulemustega.

MA tutvustas komisjonile 2012. aastaks kavandatud suuremaid teetöid ja projekti „Tark tee“ arenguid. Komisjon soovitas omalt poolt MA-l pöörata suuremat tähelepanu liikluse korraldamisele ehitusobjektidel ning „Tark tee“ projekti vedajatel kaasata 2012. aasta suvel käivitatava veebikeskkonna testimisse laiema ringi kasutajaid, et arvestada edasiste arengute käigus võimalikult suurema arvu seisukohtade ja nägemustega.

Peale ülaltoodud teemade on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium esitanud komisjonile informatsiooni liiklusjärelevalve infosüsteemi edendamise kohta. PPA esitas komisjonile 15.01.2012. a Narva linnas juhtunud 3 hukkunuga liiklusõnnetuse uurimuse tulemused. Komisjoni liikmed G. Meinhard ja V. Tori esitasid komisjonile oma ettepanekud kutseliste juhtide täiendkoolituse parandamiseks ja transpordiettevõtete liiklusohutuse eest vastutavate isikute rolli täpsemaks määratlemiseks.

Ülevaate koostas: Maria Pashkevich

MA-i liiklusohutuse osakonna liiklusohutusprogrammi talituse juhataja asendaja